

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«Απόψεις των εκπαιδευτικών για το Γλωσσικό Ζήτημα και το Λόγιο στοιχείο»

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΗΣ ΕΛΕΝΗΣ ΤΣΩΤΣΟΥ

ΦΛΩΡΙΝΑ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2023

Φύλλο εξέτασης

1. Επόπτης: _____

Βαθμός: _____

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

2. Δεύτερος Βαθμολογητής: _____

Βαθμός: _____

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

Γενικός Βαθμός: - _____

Ο/η συγγραφέας ..... βεβαιώνει
ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα προσωπικής
εργασίας και ότι έχει γίνει η κατάλληλη αναφορά στους εργασίες τρίτων, όπου
κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο, σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής
δεοντολογίας.

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
Λέξεις κλειδιά.....	6
Abstract	6
Keywords.....	6
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : Το Γλωσσικό Ζήτημα	8
1.2 Εκπαιδευτικός Όμιλος (σύσταση, πρωταγωνιστές,δράση,διάσπαση).....	11
1.3 Ευαγγελικά	17
1.4 Ορεστειακά.....	17
1.5 Χρονικό των συμβάντων μέσα από τον Τύπο της εποχής.....	18
1.6 Η θεσμοθέτηση της Δημοτικής ως επίσημης γλώσσας του Κράτους	19
1.7 Γλωσσικό Ζήτημα – Τελική λύση	21
Κεφάλαιο 2 ^ο : Το Λόγιο Στοιχείο	23
2.2 Ποικιλότητα και Λόγια στοιχεία στη ΝΕ	24
2.2 Λειτουργία του Λόγιου Στοιχείου στη σύγχρονη Κοινή Νέα Ελληνική	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	28
3.1 Ο ερευνητικός σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα	28
3.2 Η ερευνητική προσέγγιση	28
3.3 Το εργαλείο συλλογής δεδομένων	29
3.4 Το δείγμα της έρευνας.....	30
3.5 Διαδικασία ελέγχου και αξιοπιστίας της έρευνας	30
Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας.....	31
4.1 Αποτελέσματα της έρευνας.....	31
4.2 Δημογραφικά και επαγγελματικά στοιχεία του δείγματος.....	32
4.3 Αντίληψη της έννοιας Γλωσσικό Ζήτημα και συνέπειες στην εκπαιδευτική διαδικασία .	35
Το 75% των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών Πρωταβάθμιας εκπαίδευσης απάντησε ότι γνωρίζει τι είναι το Γλωσσικό Ζήτημα καθώς και τις ολέθριες συνέπειες που προκάλεσε, ενώ το 25% απάντησε ότι δε γνωρίζει τι ακριβώς ήταν το Γλωσσικό Ζήτημα.....	36
4.4 Αντιλήψεις εκπαιδευτικών για τον Εκπαιδευτικό Όμιλο	36
4.5 Απόψεις εκπαιδευτικών για τους Πρωτεργάτες του Εκπαιδευτικού Ομίλου	36
4.6 Απόψεις εκπαιδευτικών για την τελική λύση του Γλωσσικού Ζητήματος	37
4.7 Απόψεις εκπαιδευτικών για τη διαφορά του Γλωσσικού Ζητήματος και του γλωσσικού προβλήματος	37
4.8 Απόψεις εκπαιδευτικών για το Λόγιο Στοιχείο	38

4.9 Απόψεις εκπαιδευτικών για τη σχέση του Λόγιου Στοιχείου με το Γλωσσικό Ζήτημα....	39
4.10 Απόψεις εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία του Γλωσσικού Ζητήματος στα σχολεία	40
Συμπεράσματα – Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες	41
Βιβλιογραφία.....	43
Παράρτημα.....	44
.....	44

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι η μελέτη και ο σχολιασμός των απόψεων των εκπαιδευτικών για το Γλωσσικό Ζήτημα και το Λόγιο Στοιχείο. Αναλυτικότερα, η δομή της εργασίας αποτελείται από τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην ιστορική αναδρομή του Γλωσσικού Ζητήματος, και στη συνέχεια παρουσιάζεται η σύσταση του Εκπαιδευτικού Ομίλου καθώς και οι σημαντικές προσωπικότητες που έλαβαν χώρα σε αυτό. Επιπροσθέτως, παρουσιάζεται η θεσμοθέτηση της Δημοτικής ως επίσημης γλώσσας του Ελληνικού Κράτους και το πρώτο κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την οριστική λύση του Γλωσσικού Ζητήματος. Στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, μελετάται το λόγιο στοιχείο και αναλύεται η ποικιλότητα και η λειτουργία του στη σύγχρονη κοινή Νέα Ελληνική. Το τρίτο σκέλος της εργασίας αποτελεί το ερευνητικό κομμάτι της καθώς παρουσιάζονται και σχολιάζονται τα ευρήματα που σχετίζονται με τις απόψεις των εκπαιδευτικών για το Γλωσσικό Ζήτημα και το Λόγιο στοιχείο.

Λέξεις κλειδιά

Γλωσσικό Ζήτημα, Εκπαιδευτικός Όμιλος Ευαγγελικά, Ορεσταιακά, Γλωσσική πολιτική, Λόγιο Στοιχείο,

Abstract

The purpose of this thesis is to study and comment on the views of the teachers on the Linguistic Issue and the Logical Element. More specifically, the structure of the work consists of three chapters. In the first chapter, reference is made to the historical review of the Linguistic Issue, and then the establishment of the Educational Group is presented as well as the important personalities who took part in it. In addition, the institutionalization of Primary as the official language of the Greek State is presented and the first chapter concludes with the final solution of the Language Issue. In the second chapter of this thesis, the scholarly element is studied and its diversity and function in modern Common Modern Greek is analyzed. The third part of the paper is the research part as the findings related to the opinions of the teachers on the Linguistic Question and the Logical element are presented and commented on.

Keywords

Language Issue, Educational Group, Evangelika, Oresteiaika , language policy, scholarly element

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα Πτυχιακή Εργασία εκπονήθηκε κατά τη διάρκεια του εαρινού εξαμήνου του Ακαδημαϊκού έτους 2022-2023. Πραγματοποιήθηκε υπό την επίβλεψη του κ. Καμαρούδη Σταύρου, αναπληρωτή καθηγητή του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας με συνεξετάστρια την κυρία Ηλιάδου-Τάχου Σοφία, καθηγήτρια Νέα Ελληνικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

Αντικείμενο της εργασίας αποτελούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών για το Γλωσσικό Ζήτημα και το Λόγιο Στοιχείο.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν στην εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας. Οφείλω να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες, προς τον επιβλέποντα της εργασίας, Καθηγητή κ. Καμαρούδη Σταύρο, για την καθοδήγησή του, και την πολύτιμη βοήθεια που προσέφερε σε κάθε στάδιο εκπόνησης της πτυχιακής μου. Τέλος, ευχαριστώ θερμά την οικογένειά μου, για την κατανόηση και συμπαράσταση που έδειξε ολόκληρη την περίοδο εκπόνησης της εργασίας αυτής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : Το Γλωσσικό Ζήτημα

1.1 Ορισμός του Γλωσσικού Ζητήματος

Σύμφωνα με τον Γ. Μπαμπινιώτη (1998:168-169) Γλωσσικό Ζήτημα ορίζεται ο γλωσσικός διχασμός, ο οποίος εξελίχθηκε σε «γλωσσικό εμφύλιο», και αφορούσε την επικράτηση της δημώδους (δημοτικής) καθομιλουμένης ή της καθαρεύουσας δηλ. της λόγιας γραφόμενης γεγονός που ταλαιπώρησε την ελληνική κοινωνία λόγω διασποράς δυτικών ιδεολογιών. Η διάρκειά του Γλωσσικού Ζητήματος ήταν περίπου ενάμισι αιώνες και η θεσμοθέτηση της δημοτικής ως επίσημης γλώσσας του Κράτους αποτέλεσε την επίλυσή του. (Κοτρώτσου-Λόντου, 2004:40).

Στο βιβλίο του Γλωσσικού Ζητήματος βρίσκεται ήδη από τον 1^ο αιώνα μ.Χ το κίνημα του Αττικισμού, σύμφωνα με το οποίο εισάγεται η κοινωνική διγλωσσία τόσο στο γραπτό λόγο, μέσω του λόγιου στοιχείου δηλαδή την αρχαϊζουσα απομίμηση της κλασικής αττικής όσο και στον προφορικό λόγο με αυτή της Αλεξανδρινής κοινής, τη δημώδη γλώσσα. Το φαινόμενο της διγλωσσίας έχει μελετηθεί από γλωσσολόγους ως «η συνύπαρξη ενός συνδυασμού δύο διαφορετικών μορφών της γλώσσας», αυτής που παρέχει κοινωνική υπεροχή και αυτής που προσδίδει οικειότητα. (Κοτρώτσου-Λόντου, 2004, σ. 40, Μπαμπινιώτης, 2002, σ. 168, Φραγκουδάκη, 1996, σ. 29, Ferguson, 1959, σσ. 325-326).

Η έννοια του Αττικισμού προσδωκούσε να παρουσιάσει το «ρεύμα» της εποχής καθώς και τη «γλωσσική υποταγή των συγγραφέων». Πριν την εμφάνιση του Χριστού, ο αττικισμός παρεμπόδιζε «το σύνολο της δημιουργικής πεζογραφίας» ενώ κυρίαρχο ρόλο στην επικράτηση του αττικισμού διαδραμάτιζε η αφύπνιση των διανοούμενων. » (Ανδριώτης, 2003, σ. 58, Βούρτσος, 1999, σσ. 286-287, Καζάζης, 2017, σ. 958, Τσαντσάνογλου, 1999, σ. 114).

1.2 Η Εξέλιξη του Γλωσσικού Ζητήματος

- Ελληνιστική και Ρωμαϊκή εποχή (323 π.Χ-330 μ.Χ)

Κατά την Ελληνιστική και Ρωμαϊκή εποχή, η (Αλεξανδρινή) Κοινή, βρίσκεται στο προσκήνιο. «*Η ενιαία αυτή γλώσσα, χρησιμοποιείται σε όλους τους τομείς της ζωής όπως στη διοίκηση, στη διπλωματία, στις οικονομικές συναλλαγές, την καθημερινή επικοινωνία, τη λογοτεχνία και την επιστήμη*» (Κοτρώτσου-Λόντου,2004), χρησιμοποιείται δηλαδή τόσο στον προφορικό όσο και στο γραπτό λόγο.

Κατά τη διάρκεια της ρωμαϊκής εποχής καθώς και μεταγενέστερα, ένα φαινόμενο που ήταν ιδιαίτερος εμφανής, ήταν αυτό του «Αττικισμού». Συγκεκριμένα ο όρος αναφέρεται στη νοσταλγική ροπή προς την αττική διάλεκτο ως δείγμα υψηλής μόρφωσης και αποτελεί τη βάση της διγλωσσίας η οποία συνδέεται με την υποτίμηση της καθομιλουμένης και εν γένει του προφορικού λόγου και την εξιδανίκευση της

αρχαίας μορφής της γλώσσας και συνακολούθως την γραπτή μορφή (Χριστίδης Χ. 2001: 150).

Ο λόγος της εμφάνισης του φαινομένου αυτού αποτέλεσε το γεγονός ότι πλήθος λόγιων ανθρώπων αξιοποιούσαν την κλασική αττική διάλεκτο και όχι την Αλεξανδρινή (Κοινή), έχοντας την εντύπωση ότι με αυτόν τον τρόπο θα δίνονταν η δυνατότητα επανεγγραφής «*έργων ισάξιων των αρχαίων κλασικών*» (Κοτρώτσου-Λόντου,2004).

Η κατάσταση αυτή επανέφερε ένα γλωσσικό διχασμό, γεγονός που ταλαιπώρησε το ελληνικό έθνος και προκάλεσε πληθώρα εμποδίων στην προσπάθεια αφορίας μια ενιαίας ελληνικής γλώσσας.

- Μεσαιωνική / Βυζαντινή εποχή (330μ.Χ-1453)

Κατά την περίοδο της Μεσαιωνικής Ελληνικής Γλώσσας ξεκινούν να γράφονται λογοτεχνικά κείμενα σε μια γλώσσα όμοια με την ομιλούμενη (Πτωχοπροδρομικά ποιήματα, 12^{ος} αιώνας, Ιπποτικά μυθιστορήματα, 14^{ος} και 15^{ος} αιώνας. Η τέταρτη Σταυροφορία (άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους ,1204) αποτελεί βασικό πυλώνα στην ιστορία της ελληνικής γλώσσας. Αναλυτικότερα, η αρχαία ελληνική γλώσσα παύει να αξιοποιείται και να επιβάλλεται από την κεντρική διοίκηση του Βυζαντίου. Η διαίρεση του ελληνικού χώρου σε πριγκιπάτα διευκολύνει τη διαφοροποίηση της ομιλούμενης Κοινής. Από εκείνη την εποχή χρονολογείται η εμφάνιση των νεοελληνικών διαλέκτων. (Tonnet,1984,38).

Η διγλωσσία συνεχίζει να βρίσκεται στον πυρήνα των εξελίξεων και επιτείνεται ολοένα και περισσότερο. Η εξέλιξη της ελληνικής ομιλουμένης γλώσσας λαμβάνει τη μορφή της βυζαντινής κοινής και πλησιάζει τη μορφή της νεοελληνικής γλώσσας. Αναλυτικότερα, κατά την περίοδο του Βυζαντίου οριστικοποιείται η γλωσσική διάσπαση και καλλιεργείται η διαφορά μεταξύ προφορικού και γραπτού λόγου καθώς και η διαφορά της επίσημης και ανεπίσημης γλώσσας, γεγονός που ξεκίνησε από τον Αττικισμό. Επιπροσθέτως, η άρνηση και η περιφρόνηση της «*ζωντανής γλώσσας*» από τους περισσότερους

λόγιους είχε ως αποτέλεσμα την άμεση και απρόσκοπη εξέλιξη του προφορικού λόγου καθώς και την τάση της να πλησιάζει τη νεωτερική.

- Εποχή Τουρκοκρατίας (έως 19^ο αιώνα)

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας, λόγω «*απόσχισης περιοχών*» του βυζαντινού κράτους, των κατακτήσεων αλλά και της γκετοποίησης περιοχών, δόθηκε βαρύνουσα σημασία στην εμφάνιση ιδιωμάτων και διαλέκτων. Το γεγονός αυτό είναι αποτέλεσμα της επικράτησης των περιοχών, που χρησιμοποιούσαν την ελληνική γλώσσα, από τους φράγκους και τους Βενετούς.

Οι Έλληνες της εποχής αυτής, είχαν την τάση να παραχωρούν αρχαιοελληνικά ονόματα στα παιδιά και στα καράβια τους εξαιτίας της ψυχικής τους σύνδεσης με την αρχαιότητα. Σύμφωνα με τον Ι. Μοισιόδακα και τον Καταρτζή, «*για να απελευθερωθεί η Ελλάδα από την Οθωμανική κυριαρχία, πρέπει ο λαός να μορφωθεί, χρησιμοποιώντας τη γλώσσα του, που είναι ικανή να εκφράσει όλες τις ανθρώπινες γνώσεις και όλα τα αισθήματα*».

Το γλωσσικό ζήτημα, το οποίο σύμφωνα με τον Χριστίδη (2001:264-5) αποκρυσταλλώνεται με την υπερτίμηση της καθαρεύουσας και την εμμονή σε ένα τεχνητό, γραπτό γλωσσικό πρότυπο, φτάνει στην ωριμότερη του μορφή κατά τον 18ο

αιώνα και συνδέεται με το ποια πρέπει να είναι η γλώσσα του ελληνικού έθνους.

Δημιουργούνται δύο παρατάξεις: οι αρχαιϊστές και οι δημοτικιστές. Οι πρώτοι υποστηρίζουν την επαναφορά της αρχαίας ελληνικής γλώσσας συνδέοντας την με την πνευματική ανωτερότητα και θεωρώντας την απαλλαγμένη από ξένα μιανρά στοιχεία ενώ οι δεύτεροι αναφέρονται στην αξία της χρήσης της προφορικής γλώσσας με το επιχείρημα ότι η επιλογή αρχαιϊζόντων τύπων δεν συνάδει με το γλωσσικό αίσθημα των ομιλητών (Αρχάκης & Κονδύλη, 2011:101-104). Στόχος αυτής της περιόδου είναι να αποδειχθεί η σύνδεση των Νεοελλήνων τόσο με τους αρχαίους Έλληνες όσο και με τους Ευρωπαίους (Χριστίδης, 2001:151).

Από τον 16ο αιώνα (Σοφριανός) και εμφανέστερα τον 18ο αιώνα (Καταρτζής και Κοραής), αρχίζει να τίθεται το ζήτημα της γραπτής γλώσσας, η οποία είναι κοινή σε όλους τους Έλληνες (το Γλωσσικό Ζήτημα). Το χάσμα ανάμεσα στην ομιλούμενη και την αρχαία Ελληνική γλώσσα κορυφώνεται με απώτερο σκοπό να χρησιμοποιηθεί η Αττική διάλεκτος στη διάδοση της παιδείας και της επιστήμης. Τίθεται λοιπόν ένα δίλημμα που περιλαμβάνει είτε τη συστηματοποίηση της ομιλούμενης είτε τον ξαρχαϊσμό της «*καλλωπισμός*». Ο Κοραής πρότεινε τη δεύτερη εκδοχή του διλήμματος, δηλαδή την καθαρεύουσα, η οποία θα υπερिशύσει την επόμενη περίοδο (Tonnet, 1995, 39).

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα το γλωσσικό ζήτημα αποκτά μια εντονότερη δυναμική. Η νεοσυσταθείσα αστική τάξη επιθυμούσε διαφορετικές μεθόδους διδασκαλίας καθώς και τη μεταφορά των νέων ιδεών και της επιστήμης σε μια γλώσσα που θα ήταν κατανοητή από τον απλό λαό (Κορδάτος, 1973). Στόχος ήταν μέσω της μόρφωσης και της ενίσχυσης του εθνικού πνεύματος να καταστεί δυνατή η συγκρότηση της εθνικής του ταυτότητας. Έτσι, στην περίοδο αυτή και μεταξύ των εκπροσώπων του Νεοελληνικού Διαφωτισμού διακρίνονται δύο αντίθετα μεταξύ τους ιδεολογικά ρεύματα, το «*παραδοσιακό*» και το

«συγχρονιστικό»(Τερζής, 1985). Το πρώτο φαινόταν να αγνοεί τον νέο Ελληνισμό και να επιμένει στην προσκόλληση με την αρχαία ελληνική παράδοση.

Οι εκπρόσωποι του αντιμετώπιζαν τη δημοτική γλώσσα ως αποκύημα της σκλαβιάς και υποστήριζαν πως με την αφοσίωση στους προγόνους και τη γλώσσα τους θα μπορούσαν να οδηγήσουν την Ελλάδα πίσω στο ένδοξο παρελθόν. Το δεύτερο, το δημοτικιστικό ρεύμα, απαρτιζόταν από εκπροσώπους που είχαν δεχθεί τις επιρροές του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, είχαν πλήρη επίγνωση της σημασίας του ζωντανού γλωσσικού τους οργάνου και προσπαθούσαν με κάθε τρόπο να το καλλιεργήσουν και να πετύχουν την επικράτησή του σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινής ζωής (Δελμούζος,2006). Εν συνεχεία, κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα πραγματοποιείται η εδραίωση του Γλωσσικού Ζητήματος. Στόχος της είναι η εύρεση της κατάλληλης γλώσσας, τόσο στο γραπτό όσο και στον προφορικό λόγο. Η χρησιμότητά της θα ήταν ποικίλη. Αφενός θα αποτελούσε τον ακριγωνιαίο λίθο για τη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας και αφετέρου την καθιέρωσή της ως «Εθνική».

- Ανεξάρτητο Ελληνικό Κράτος

Με την ανεξαρτησία του Ελληνικού Κράτους και τη δημιουργία ενός εκπαιδευτικού συστήματος όμοιου με αυτό του γερμανικού κράτους, το πρόβλημα που συνεχίζει να υπάρχει αφορά το ποια γλώσσα πρέπει να χρησιμοποιείται τόσο στη λογοτεχνία (γραπτός λόγος), όσο και στις επίσημες εκδηλώσεις (προφορικός λόγος).

Το λόγο λαμβάνει ο Αδαμάντιος Κοραής, σπουδαία μορφή και προσωπικότητα, ο οποίος το 1834 καθιερώνει ως επίσημη γλώσσα του κράτους την καθαρεύουσα. Αντίθετος σε αυτή την απόφαση υπήρξε ο Π. Κορδικάς, καθώς το 1818 εξαπέλυσε πυρά εναντίον του Κοραή. Τον 19^ο αιώνα, παρά το γεγονός ότι υπήρξε περίοδος μεγάλης ανάπτυξης και άνθησης της λαογραφίας, της λογοτεχνίας, των ποιητικών συλλογών και των δημοτικών τραγουδιών, πυροδοτήθηκε η αντίδραση εναντίον του Κοραή, για μια ακόμη φορά, και κατηγορείται ότι αρνείται τη «γλωσσική παράδοση». Το 1888 στο έργο του Γ. Ψυχάρη «Το ταξίδι μου», αποτελεί «ευαγγέλιο» και μέσο αντιμετώπισης των προλήψεων. Συγκεκριμένα, ο Ψυχάρης μιλώντας για μια «*συστηματοποιημένη πρότυπη δημοτική*» καθιστά το Γλωσσικό Ζήτημα ως τη βάση για την επίτευξη της ευημερίας του Ελληνικού έθνους καθώς και ολόκληρης της Ελλάδας.

1.2 Εκπαιδευτικός Όμιλος (σύσταση, πρωταγωνιστές,δράση,διάσπαση)

Κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα διαμορφώνεται στην Ελλάδα το κίνημα του Δημοτικισμού. Μέσω του κινήματος αυτού, ευνοούνται οι συνθήκες δημιουργίας του Εκπαιδευτικού Ομίλου.

Πρωτεργάτες της ιδέας για την ίδρυση του Εκπαιδευτικού Ομίλου υπήρξαν ο Μ. Τριανταφυλλίδης, ο Δ. Πετροκόκκινος και ο Ι. Δραγούμης. Η σύλληψη της ιδέας ήταν απόρροια ενός προβληματισμού του Τριανταφυλλίδη που στόχευε στην

εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας στο σχολείο, γεγονός που θα οδηγούσε στην «αναμόρφωση» του ελληνικού κράτους.

Το 1909, μετά το Κίνημα στο Γουδί, οι συνθήκες ήταν πιο ευνοϊκές για τη σύσταση και ίδρυση του Εκπαιδευτικού Ομίλου. Συγκεκριμένα, λαμβάνοντας υπόψη μας τον Μ. Τσιριμώκο¹ «...οι παλιοί οπαδοί της Εταιρείας «Η Εθνική Γλώσσα» Ι. Δραγούμης, Γ. Σωτηριάδης, Δ. Πετροκόκκινος και Στ. Ραμάς αφού συνεννοήθηκαν με τον κ. Α. Δελμούζο και με γράμματα με τον κ. Φωτιάδη και Α. Μπενάκη πρότειναν στους κ. Τοπάλη, Ν. Πάππο, κ. Δεμερτζή, Α. Διομήδη, Κ. Μελά που είχαν εγκρίνει ανεπιφύλακτα το έργο του Βόλου, να ιδρύσουν ένα Πρότυπο Δημοτικό Σχολείο στην Αθήνα με το σκοπό να προσελκύσουν την προσοχή της κοινωνίας και του κράτους απάνω σε ένα πείραμα εθνικής σημασίας. Πρότειναν μάλιστα να οργανώσουν κι έναν Όμιλο μορφωμένων ανθρώπων για να βοηθήσει την επιτυχία του σχολείου τους και να προπαγανδίσει αποτελεσματικά «...την ανάγκη της Εκπαιδευτικής Μεταρρυθμίσεως με βάση την εισαγωγή στην εκπαίδευση με τον καιρό της δημοτικής γλώσσας» Έτσι, το 1910, αποστέλλεται από τους παραπάνω ένα «αγγελτήριο γράμμα» στο οποίο αναγράφονται οι σκοποί και οι στόχοι ίδρυσης του Εκπαιδευτικού Ομίλου.

Το Μάιο του 1910, ιδρύεται ο Εκπαιδευτικός Όμιλος και το καταστατικό ψηφίζεται από 38 ιδρυτές. Παρακάτω παρατίθεται το καταστατικό και οι ιδρυτές του Εκπαιδευτικού Ομίλου:

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ²

- 1) Συσταίνεται «Εκπαιδευτικό Όμιλος» με το σκοπό να ιδρύσει ένα Πρότυπο Δημοτικό Σχολείο στην Αθήνα και να βοηθήσει ν' αναμορφωθεί, με τον καιρό, η Ελληνική εκπαίδευση.
- 2) Μέσα για την επιτυχία του σκοπού του θα μεταχειρίζεται ο Όμιλος διαλέξεις και έκδοση βιβλίων, εφημερίδας και περιοδικού.
- 3) Ο Όμιλος έχει έδρα του την Αθήνα.
- 4) Ιδρυταί του Ομίλου είναι οι Έφοροι του Προτύπου Δημοτικού Σχολείου και τα μέλη που ψήφισαν το Καταστατικό.
- 5) Τον Όμιλο τον διευθύνει Επιτροπή από επτά Ιδρυτάς. Τρεις απ' αυτούς είναι από τα μέλη της Εφορίας του Σχολείου.
- 6) Την Επιτροπή την εκλέγουν με πλειοψηφία οι Ιδρυταί κάθε τρία χρόνια, την Εφορία κάθε εξ.
- 7) Η Επιτροπή ορίζει από τα μέλη της Γραμματέα και Ταμία.
- 8) Ο Ταμίας του Ομίλου είναι και Ταμίας του Σχολείου και αντιπροσωπεύει και τα δύο σε κάθε χρηματική τους υπόθεση.
- 9) Σε κάθε συνεδρία της Επιτροπής για την απαρτία χρειάζονται τρία μέλη. Ένα από τα μέλη προεδρεύει και διευθύνει τις εργασίες κάθε συνεδρίας.
- 10) Η Επιτροπή αντιπροσωπεύει τον Όμιλο σε κάθε είδος σχέση του και φροντίζει για όλες τις εργασίες του Ομίλου, εκτός από το Πρότυπο Δημοτικό Σχολείο, που το φροντίζει η Εφορία του.
- 11) Τα μέλη του Ομίλου πληρώνουν πέντε δραχμές το χρόνο.
- 12) Στο τέλος κάθε χρόνου η Επιτροπή θα δημοσιεύει έκθεση των εργασιών της και τη λογοδοσία της.
- 13) Η Επιτροπή ορίζει ως ιδρυτή έναν από τα μέλη του Ομίλου, κάθε φορά που λείπει ιδρυτής.
- 14) Το Καταστατικό τούτο μπορεί ν' αναθεωρηθεί από τους Ιδρυτάς και τα μέλη μετά τα τρία πρώτα χρόνια. Αθήνα, Μάης 1910.

ΟΙ ΙΔΡΥΤΑΙ³

Α. Αλεξανδρή, Πέτρος Αποστολίδης, Περικλής Αργυρόπουλος, Βλ. Γαβριηλίδης, Χρ. Γκόφας, Αλέκ. Δελμούζος, Λουκάς Δελμούζος, Κωνστ. Δεμερτζής, Αλ. Διομήδης, Ιω. Δραγούμης, Ιω. Θεοδωρίδης, Ν.Καζαντζάκης, Π. Καραπάνος, Ανδρέας Καρκαβίτσας, Κωνστ. Κατσίμπαλης, Α. Ν. Κεφαλληνός, Αρ. Κουρτίδης, Γ. Καφαντάρης, Κλεάνδρος Β. Λάκκων, Λ. Μαβίλης, Ν. Μαυρουδής, Κωνστ. Μελάς, Αλ. Μυλωνάς, Αλ. Πανταζής, Αλ. Παπαναστασίου, Ν. Πάππος, Κ. Πασαγιάννης, Δ. Π. Πεαροκόκκινος, Θρ. Γ. Πετμεζάς, Χρήστ. Ράγκος, Δ. Ι. Σαράτσης, Μιχαήλ Στελλάκης, Γεώργ. Σωτηριάδης, Κωνστ. Δ. Τοπάλης, Κ. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Μ. Τσιριμώκος, Δ. Φωκάς, Φώτης Φωτιάδης.

---

¹ Τσιριμώκος Μάρκος: Ιστορία του Εκπαιδευτικού Ομίλου στο περιοδικό Νέα Εστία, τεύχος 7-8, 1927 στο Χαραλάμπους Δημήτρης: Ο Εκπαιδευτικός Όμιλος: Η ίδρυση, η δράση του για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και η διάσπασή του, Κυριακίδης 1987, σελ.50-51

^{2&3} Χαραλάμπους Δημήτρης: Ο Εκπαιδευτικός Όμιλος: Η ίδρυση, η δράση του για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και η διάσπασή του, Κυριακίδης 1987

Η δράση του Εκπαιδευτικού Ομίλου υπήρξε πολυσήμαντη. Προτεραιότητά του ήταν η «έκδοση τριμηνιαίου δελτίου» μέσω του οποίου οι πολίτες θα ενημερώνονταν για τις απόψεις και την «ανάγκη της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης» του ομίλου. Στα τέλη του 1911, ο εκπαιδευτικός όμιλος παρά τις δυσκολίες που κατόρθωσε να αντιμετωπίσει, γίνεται «ο μαζικός φορέας της προοδευτικής διανοήσης της εποχής».

Από το 1920 έως και το 1927 προκύπτουν συγκρούσεις. Βασικά πρόσωπα των συγκρούσεων είναι ο Δελμούζος και ο Γληνός. Η διαφωνία τους έγκειται στον «καθορισμό της σχέσης του σχολείου με την κοινωνία». Παρακάτω, παρατίθεται πίνακας με το χρονολόγιο του Εκπαιδευτικού Ομίλου (Παπαδόπουλος Δ, 2006):

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ

1888 Ο Γ. Ψυχάρης, εκδίδει το βιβλίο «Το ταξίδι μου» που θα αποτελέσει το μανιφέστο των Δημοτικιστών

1901 Ευαγγελικά

1903 Ορεστειακά

1908 Ιδρύεται το Ανώτερο Παρθεναγωγείο του Βόλου

1909 Σεπτέμβριος

Ο Μ. Τριανταφυλλίδης, στέλνει επιστολή (σε οπαδούς του Δημοτικισμού) στη Φραγκφούρτη, στη Ρώμη, στη Λειψία, στο Μόναχο, στην Πόλη, στην Αθήνα και στο Βόλο και κάνει αναφορά σ' αυτό για τα χάλια της λαϊκής παιδείας

1910 Μάιος

Ιδρύεται ο Εκπαιδευτικός Όμιλος, η Φοιτητική Συντροφιά και το Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης

1910 Αύγουστος

Γίνεται μια προσπάθεια διεύρυνσης του Ομίλου

1911 Έκδοση τριμηνιαίου Δελτίου, μέσω του οποίου θα γνωστοποιούνταν στο ευρύ κοινό οι απόψεις του Ομίλου και θα τονιζόταν η ανάγκη της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης – Κλείνει το Ανώτερο Παρθεναγωγείο του Βόλου

1911 Στα τέλη του ο αριθμός των μελών φτάνει στα 600

1912 Ο Γληνός διευθυντής του Διδασκαλείου Μέσης Εκπαίδευσης – Υπουργός παιδείας ο Ι. Τσιριμώκος αδελφός του Μ. Τσιριμώκου ιδρυτικού μέλους του Ομίλου

1913 Η διεύθυνση του υπουργείου αποφασίζει να προχωρήσει σε εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Ο Δ. Γληνός αναλαμβάνει την προετοιμασία

νομοσχεδίων εμπλέκοντας και τον Όμιλο

1913 Εκπαιδευτική μεταρρύθμιση – Νομοσχέδια Τσιριμώκου

1914 Αθεικά (Η Δίκη στο Ναύπλιο)

1916 Δημιουργία της Εκπαιδευτικής Επιτροπής το 1916 και στην οποία συμμετέχουν ο Δελμούζος, ο Γληνός και ο Τριανταφυλλίδης

1917 Ο Γληνός εισηγείται και πετυχαίνει την εισαγωγή της δημοτικής γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο – Γίνεται γενικός γραμματέας στο Υπουργείο Παιδείας

1918 «Τα Ψηλά Βουνά» του Ζαχαρία Παπαντωνίου

1919 Το «Αλφαβητάρι ο Ήλιος» των Δελμούζου, Τριανταφυλλίδη, Παπαντωνίου, Ανδρεάδη, Νιρβάνα.

1919 Οι τρεις της Εκπαιδευτικής Επιτροπής δίδουν μια σειρά μαθημάτων στους δασκάλους της Αθήνας και του Πειραιά, στους τροφίμους των διδασκαλείων και τους επιθεωρητές με σκοπό να τους πείσουν να στηρίξουν την νέα γλώσσα (δημοτική)

1920 Ο Βενιζέλος χάνει τις εκλογές. Οι τρεις του Ομίλου (Γληνός, Δελμούζος, Τριανταφυλλίδης) παραιτούνται από τις θέσεις τους

1921 Ασκείται κριτική στα βιβλία της περιόδου 1917 – 1920, γνωστή ως Έκθεση της Επιτροπείας

1923 Με νομοθετικό διάταγμα (27 Ιουλίου) εισάγεται η δημοτική γλώσσα στις δύο πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου - Διευθυντής στο Μαράσλειο Διδασκαλείο ο Δελμούζος

1924 Παιδαγωγική Ακαδημία με διευθυντή το Γληνό

1924 Εντάσεις και διαφωνίες μεταξύ των μελών του Ομίλου

1925 Ίδρυση του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης - Εποχή των Μαρασλειακών

1926 Ο Δελμούζος απολύεται από το Μαράσλειο και ο Γληνός από την Παιδαγωγική Ακαδημία

1927 Γίνεται προσπάθεια να επαναδιατυπωθούν οι προγραμματικές αρχές του Ομίλου μέσα από συνεχείς συνεδριάσεις.

1927 Ο Δελμούζος και άλλα 51 μέλη δηλώνουν την παραίτηση τους – Διάσπαση του Ομίλου

1927 Προσπάθεια ο Όμιλος να αποκτήσει μια νέα πνοή και δύναμη - Διακήρυξη της νέας Διοικητικής επιτροπής **1929** Διάλυση Εκπαιδευτικού Ομίλου

1.3 Ευαγγελικά

Εξαιτίας της άσχημης επικρατούσας κατάστασης στην Ελλάδα στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, στις 6 Νοεμβρίου του 1901 ξέσπασε η κρίση των «Ευαγγελικών». Συγκεκριμένα, αφορμή στάθηκε η μετάφραση της Καινής Διαθήκης στην απλή λαϊκή γλώσσα, στη συνέχεια η μετάφραση αυτή δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Ακρόπολις» το Σεπτέμβριο του 1901. Τα Ευαγγελικά, είχαν ως αποτέλεσμα αιματηρά επεισόδια με 8 νεκρούς και 70 τραυματίες. (Καψοκαββάδη, Α, 2019). Τα γεγονότα αυτά προκάλεσαν πολιτική πίεση και οδήγησαν στην παραίτηση τον μητροπολίτη Αθηνών και στη συνέχεια της ελληνικής κυβέρνησης. Τα αίτια που οδήγησαν τους διαδηλωτές σε αυτές τις πράξεις ήταν τα παρακάτω:

Α) ο φόβος για ενδεχόμενη εξάπλωση του πανσλαβισμού στην Ελλάδα, μέσα από την ενίσχυση της Βουλγαρίας

Β) η λαϊκή ανησυχία για την επίδραση των προτεσταντών ιεραποστόλων στην Ελλάδα

Γ) οι αντιδράσεις διάφορων ειδημόνων για το Γλωσσικό Ζήτημα,
(Καψοκαββάδη, Α, 2019).

Συγκεκριμένα, το Γλωσσικό Ζήτημα οξύνθηκε αρκετά τη στιγμή που ο συγγραφέας Αλέξανδρος Πάλλης μετέφρασε τα Ιερά Ευαγγέλια στη δημοτική. Η μετάφραση κυκλοφόρησε το 1901. Η κίνηση αυτή ξεσήκωσε όχι μόνο την εκκλησία αλλά και το λαϊκό αίσθημα. Το 1907, τέθηκε νομοσχέδιο στη Βουλή που ζητούσε την τροπολογία των διδακτικών βιβλίων ορίζοντας ότι τα διδακτικά βιβλία έπρεπε να συντάσσονταν υποχρεωτικά «εν γλώσση απλή και καθαρευούση ίνα μη εισβάλη ο χυδαϊσμός εις το Σχολείον». Τα επιχειρήματα ήταν δύο: αφενός το εθνικό επιχείρημα που υποστήριζε ότι η γλώσσα αποτελεί «το θεμέλιον λίθον της εθνικής ημών ταυτότητας» ενώ το δεύτερο επιχείρημα ήταν το θρησκευτικό και υποστήριζε ότι «η Ελληνική Γλώσσα είναι η γλώσσα την οποίαν ο Θεός δις εμφαντικώτατα μεταχειρίσθη[...]. Τα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης μεταφράστηκαν «κατά τρόπον ακατανόητον, κατά τρόπον αυτόχρημα θεόπνευστον και είναι ιστορικώς βεβαιωμένον ότι ο Χριστός ωμίλει την Ελληνικήν[...] Ημείς παραινόμεθα να παραιτηθώμεν της γλώσσης, την οποίαν ωμίλησε ο Θεός». (Ρένα Σταυρίδη – Πατρικίου, 1999, σελ 20).

1.4 Ορεστειακά

Την 1^η Νοεμβρίου του 1093 η «Ορέστεια» του Αισχύλου ανεβαίνει στο Βασιλικό Θέατρο Αθηνών για πρώτη φορά στη δημοτική. Το γεγονός αυτό προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων και συμπλοκές, με αποτέλεσμα να υπάρξουν τρία θύματα. Ως «Ορεστειακά» έμειναν στην ιστορία οι αιματηρές συγκρούσεις που σημειώθηκαν το

Νοέμβριο του 1093 με σκοπό την προάσπιση της αρχαίας ελληνικής παράδοσης. Αφορμή στάθηκε η παράσταση της «Ορέστειας» του Αισχύλου, μεταφρασμένης στη δημοτική.

Τα «Ορεστειακά» αποτέλεσαν τη συνέχεια των «Ευαγγελικών» και εκφράζουν με τον πιο διάχυτο τρόπο την ιδεολογική σύγχυση και τις εθνικές ανησυχίες εκείνης της εποχής. Η πρώτη παράσταση δόθηκε το 1093 και η Μαρίκα Κοτοπούλη ενσάρωνε την Αθηνά Παλλάδα, απαγγέλοντας το «Χαίρε της Τραγωδίας» του Κωστή Παλαμά. Η θεωρία του Γ. Μιστριώτη υποστήριζε ότι το αρχαίο δράμα έπρεπε να ανεβαίνει μόνο στη γλώσσα του πρωτότυπου κειμένου και ως εκ τούτου η παράσταση έπρεπε να ματαιωθεί. Αποτέλεσμα αυτής της κινητοποίησης υπήρξε η αιματηρή έκβαση της διαμαρτυρίας με έναν νεκρό και δεκάδες τραυματίες καθώς και την έξαρση του γλωσσικού φανατισμού. (Ρέα Γρηγορίου, 1999, σελ36)

1.5 Χρονικό των συμβάντων μέσα από τον Τύπο της εποχής

- Εφημερίδα *Εμπρός*, Πέμπτη 1 Νοεμβρίου 1901, σελ2 «*Η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών προτείνει στην Ιερά Σύνοδο να απαγορεύσει οποιαδήποτε μετάφραση της Αγίας Γραφής*»
- Εφημερίδα *Εμπρός*, Παρασκευή 2 Νοεμβρίου 1901, σ. 1: "*Το Ζήτημα*" που οδήγησε στα Ευαγγελικά.
- Εφημερίδα *Εμπρός*, Κυριακή 4 Νοεμβρίου 1901, σ. 2: *Το υπόμνημα της Θεολογικής Σχολής Αθηνών καταδεικνύει ότι είναι «επιβλαβής θρησκευτικώς και εθνικώς» η μετάφραση των Ευαγγελίων.*
- Εφημερίδα *Εμπρός*, Τρίτη 6 Νοεμβρίου 1901, σ. 1, σ. 2: *Έκρηξη και εξέγερση φοιτητών «κατά της μεταφράσεως του Ευαγγελίου» και "αδιαφορία" Ιεράς Συνόδου ώστε να τοποθετηθεί.*
- *Εμπρός*, Τετάρτη 7 Νοεμβρίου 1901, σ. 1, σ. 2, σ. 3, σ. 4: *Επιθέσεις των φοιτητών: «Του λοιπού πάσα επιβουλή κατά της θρησκείας και της γλώσσης, απαγορεύεται δια ροπάλου». Δήλωση αποποίησης εκ μέρους της εφημερίδας Ακρόπολις.*
- Εφημερίδα *Εμπρός*, Πέμπτη 8 Νοεμβρίου 1901, σ. 1, σ. 2, σ. 3, σ. 4: *Πολιορκία του Πανεπιστημίου από τον Στρατό. Αιματηρές σκηνές. Φοιτητές λιθοβολούν τους έφιππους αστυνομικούς. «Δύναται η Ιερά Σύνοδος ν' αφορίση πάντα τολμήσαντα εις το μέλλον ν' αποπειραθή μετάφρασιν του Ευαγγελίου». «Χριστός και Ελληνισμός είνε ένα πράγμα!» Ιερά Σύνοδος: «Εντέλλεται δ' υμίν όπως μηδείς μηδέποτε αναγνώσκη μετάφρασιν οιαδήποτε του Ιερού Ευαγγελίου, ως απηγορευμένην και καταδεδικασμένην υπό της Εκκλησίας».*
- Εφημερίδα *Εμπρός*, Παρασκευή 9 Νοεμβρίου 1901, σ. 1, σ. 2, σ. 3, σ. 4: *«Ημέρα Μαχών και Αιμάτων», 9 νεκροί και πολλοί τραυματίες. Επίθεση κατά του πρωθυπουργού Θεοτόκη. Αστυνομικός αναγκάζεται να γλείψει το αίμα ενός νεκρού ενώ άλλος κατασφαγιάζεται ως θύμα αντεκδίκησης. Παραίτηση του Μητροπολίτη και αντικατάσταση των αρχηγών των δυνάμεων της τάξης.*
- Εφημερίδα *Εμπρός*, Σάββατο 10 Νοεμβρίου 1901, σ. 1, σ. 2, σ. 3, σ. 4: *Κηδεία των θυμάτων, επεισόδια, ταραχές στη Βουλή.*
- Εφημερίδα *Εμπρός*, Κυριακή 11 Νοεμβρίου 1901, σ. 1, σ. 2, σ. 3, σ. 4: *«Ο θρίαμβος ούτος είνε αποτέλεσμα μιας ευγενούς ορμής». «Το φαινόμενον τούτο αποτελεί την παρήγορον ένδειξιν ότι παρά την σεσηπυίαν γενεάν, ήτις ανετράφη*

με την υποδούλωσιν του φρονήματος, νέα γενεά προβάλλει με την ψυχήν και την πυγμήν ρωμαλέαν». Πολιτικές αντιδράσεις. Ο Βασιλιάς δίνει συγχαρητήρια στον Θεοτόκη.

- Εφημερίδα *Εμπρός*, Δευτέρα 12 Νοεμβρίου 1901, σ. 1, σ. 2, σ. 3, σ. 4: Παραίτηση της Κυβέρνησης και σχηματισμός νέας κυβέρνησης από τον Ζαΐμη. Ο ευρωπαϊκός Τύπος χαρακτηρίζει την Ελλάδα "ανάξια μέλλοντος, στενοκέφαλη, απειθή και σοφιστική".
- Εφημερίδα *Εμπρός*, Τρίτη 13 Νοεμβρίου 1901, σ. 1: Ορίζεται η νέα κυβέρνηση.
- Εφημερίδα *Εμπρός*, Τετάρτη 14 Νοεμβρίου 1901, σ. 1: «Η εθνική συνείδησις θέλει άθικτον το Ευαγγέλιον».
- Εφημερίδα *Εμπρός*, Πέμπτη 15 Νοεμβρίου 1901, σ. 3: Ο Ψυχάρης εκφράζει τη θλίψη του «διότι ζήτημα γλωσσολογικόν έλαβε χαρακτήρα θρησκευτικού φανατισμού».
- Εφημερίδα *Εμπρός*, Σάββατο 17 Νοεμβρίου 1901, σ. 1: «Ακόμη ο ευρωπαϊκός τύπος δεν κατώρθωσε να εννοήση ποία υπήρξεν ακριβώς η αιτία η εξεγείρασα τους φοιτητάς του ελληνικού Πανεπιστημίου».

1.6 Η θεσμοθέτηση της Δημοτικής ως επίσημης γλώσσας του Κράτους

Η γλώσσα, όχι μόνο συνθέτει το κύριο διακριτικό γνώρισμα κάθε έθνους, αλλά και συντονίζει την τύχη της με την πορεία του μέσα στο χρόνο.(Ανδριώτης Ν, *Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας*).

Με την πτώση της δικτατορίας το 1974 και τη νομιμοποίηση των αριστερών οργανώσεων και πολιτικών κομμάτων επιταχύνεται το τέλος του γλωσσικού διπολισμού των τελευταίων ενενήντα ετών.

Η κυβέρνηση του Κ. Καραμανλή που σχηματίζεται ενδιαφέρεται άμεσα για τη γλωσσική μεταρρύθμιση. Παρόλο που στο νέο Σύνταγμα του 1975 δε γίνεται μνεία επίσημης γλώσσας, το καθοριστικό βήμα, το οποίο αποτέλεσε τη νίκη της δημοτικής και έληξε οριστικά τη διγλωσσία, έγινε με μια Εκπαιδευτική Πράξη που επικυρώθηκε από τη Βουλή τον Απρίλιο του 1976. Η Εκπαιδευτική Πράξη, όριζε ως γλώσσα διδασκαλίας και γλώσσα όλων των διδακτικών εγχειριδίων, όλων των βαθμίδων της Γενικής Εκπαίδευσης, από το σχολικό έτος 1976-1977, τη Νεοελληνική. Σύμφωνα με τη Πράξη, ως Νεοελληνική οριζόταν η δημοτική γλώσσα που διαμορφώθηκε από τον ελληνικό λαό και από τους εθνικούς συγγραφείς, ως πανελλήνιο όργανο έκφρασης, χωρίς ιδιοματισμούς και ακρότητες (Beaton, 1996, σσ. 402-403, Browning, 2014, σσ. 256-257, Horrocks, Τόμος 2, Τεύχος 1 Καλοφοριδίδη: Το Γλωσσικό Ζήτημα και οι Συνέπειές του... 20 2006, σ. 644-645, Warburton-Φιλλιπάκη, 1999, σσ. 322-323, Λόντου-Κοτρώτσου, 2004, σ. 49).

Αρχικά κυριάρχησε μια αταξία στα σχολεία αφού δεν υπήρχαν διαθέσιμα διδακτικά εγχειρίδια και πολλοί εκπαιδευτικοί έπρεπε να απεγκλωβιστούν από τις υπάρχουσες συνθήκες διδασκαλίας. Όμως ο λαϊκός ζήλος και η άμεση προσαρμοστικότητα των εκπαιδευτικών οδήγησαν στην ομαλή πραγματοποίηση της μεταρρύθμισης. Οι

δάσκαλοι κατόρθωσαν να προσαρμοστούν από μόνοι τους στη νέα εκπαιδευτική κατάσταση. Γράφτηκαν νέα διδακτικά εγχειρίδια, αρχικά μέσω τοπικών πρωτοβουλιών και αργότερα από τον κεντρικό εκπαιδευτικό οργανισμό. Με το νέο γράψιμο των νομικών εγχειριδίων της ανώτατης εκπαίδευσης στη δημοτική αμφισβητήθηκε το κοινό σκεπτικό ότι η δημοτική δεν κατείχε την αναγκαία εννοιολογική σαφήνεια για την έκθεση και τον διάλογο μιας θετικής επιστήμης. Στο Γυμνάσιο οι αρχαίοι Έλληνες κλασικοί διδάσκονταν από μεταφράσεις και εισήχθησαν νέες ορθογραφικές απλοποιήσεις. Στην παγίωση της δημοτικής συνέβαλλε και το σθεναρό πλήγμα που δέχτηκε η επιβολή της καθαρεύουσας από τη δικτατορία. Στη αντίληψη του κόσμου η καθαρεύουσα ταυτιζόταν με το δικτατορικό καθεστώς (Beaton, 1996, σσ. 402-403, Browning, 2014, σσ. 256-257, Horrocks, 2006, σ. 644-645, Warburton- Φιλιππάκη, 1999, σσ. 322-323, Λόντου-Κοτρώτσου, 2004, σ. 49).

Μετά το 1976 η δημοτική εξαπλώνεται στον τύπο, στο ραδιόφωνο και στην τηλεόραση και αρχίζει η νομοθεσία του κράτους να συντάσσεται στη δημοτική. Ο πρώτος νόμος που συντάχτηκε στη δημοτική εκδόθηκε το καλοκαίρι του 1977 και αφορούσε τους γεωργικούς συνεταιρισμούς. Στα χρόνια που ακολουθούν οι αντιδράσεις εναντίον της δημοτικής είναι λιγιστές αφού αυτοί που εμμένουν ακόμη σ' αυτή, φοβούνται μήπως χαρακτηρισθούν φίλοι της χούντας. Το πρόβλημα, ωστόσο, δεν έχει επιλυθεί οριστικά. Υπάρχουν ακόμη διαμάχες αναφορικά με την υφή της Νεοελληνικής γλώσσας. Ορισμένοι διατείνονται ότι η Νεοελληνική που έχει θεσμοθετηθεί δεν είναι ούτε η δημοτική του Τριανταφυλλίδη ούτε η καθαρεύουσα, αλλά μια νέα σύναψη διαφορετική τόσο της δημοτικής όσο και της καθαρεύουσας. Για το λόγο αυτό θεωρούν ακατάλληλη τη Γραμματική του Τριανταφυλλίδη, που έχει υιοθετήσει η κυβέρνηση (Beaton, 1996, σσ. 402-403, Browning, 2014, σσ. 256-257, Horrocks, 2006, σσ. 644-645, Warburton- Φιλιππάκη, 1999, σσ. 322-323, Κοτρώτσου - Λόντου, 2004, σ. 49).

Προστριβές και αντιπαραθέσεις συνεχίζουν να εκδηλώνονται σχετικά με την ύπαρξη ή μη του γλωσσικού προβλήματος και τις αιτίες αυτού. Ο Ε. Κριαράς και άλλοι διανοούμενοι επικεντρώνονται στη οργάνωση της δημοτικής χωρίς άωφελες εκχωρήσεις στην καθαρεύουσα, ενώ άλλοι τείνουν σε μια αποδοχή της πολυτυπίας (π.χ. της κυβέρνησης και της κυβερνήσεως) και στην αποστασιοποίηση από ακραίους δημοτικούς τύπους. Οι συντηρητικοί της εποχής θεωρούν ότι η εισαγωγή ξένων γλωσσικών δανείων θα αποδυναμώσει την Ελληνική και για αυτό προτείνουν την επαναφορά των Αρχαίων Ελληνικών στα σχολεία τονίζοντας ότι έτσι θα ενδυναμωθεί η εθνική συνείδηση. Για αυτούς η Αρχαία Ελληνική έχει αναπληρώσει την καθαρεύουσα ως σύμβολο εθνικής ταυτότητας. Οι γλωσσικές διαμάχες οξύνονται με Αθηναϊκό Ακαδημαϊκό Περιοδικό Μάρτιος 2022 21 την ανάρρηση του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία το 1981 και την εφαρμογή του μονοτονικού συστήματος, γεγονός που φανερώνει ότι οι παλιές αντιπαραθέσεις εξακολουθούν να υφίστανται. Αυτό όμως δεν αναιρεί το γεγονός ότι η διγλωσσία όλων των προηγούμενων χρόνων επιλύθηκε οριστικά με τη μεταρρύθμιση του 1976.

Η δημόδης ελληνική, η μόνη γλώσσα που μπορεί να θεωρηθεί ως η συνέχεια και φυσική εξέλιξη της αρχαίας αττικής μέσω της Αλεξανδρινής και Βυζαντινής Κοινής, κατόρθωσε τελικά να κατακτήσει τη θέση της ως γλώσσα του προφορικού και

γραπτού λόγου. Με την θεσμοθέτηση της δημοτικής ως επίσημης γλώσσας του ελληνικού κράτους κατάπαυσε πλέον το επί είκοσι αιώνων περίπου φαινόμενο της διγλωσσίας και λύθηκε το δεινό γλωσσικό ζήτημα που καταπόνησε την ελληνική παιδεία και κοινωνία (Beaton, 1996, σσ. 402-403, Browning, 2014, σσ. 256-257, Horrocks, 2006, σσ. 644-645, Warburton-Φιλλιπάκη, 1999, σσ. 322-323, Κοτρώτσου-Λόντου, 2004, σ. 49)

1.7 Γλωσσικό Ζήτημα – Τελική λύση

Τον 20ο αιώνα ξεκινά μια περίοδος έντονου δημοτικισμού χωρίς να λείπουν βέβαια και απόπειρες αποκατάστασης της καθαρεύουσας. Γεγονός αποτελεί το ότι οι αρχαιοπρεπείς τύποι χρησιμοποιούνταν από ισχυρές προσωπικότητες του εκκλησιαστικού, πανεπιστημιακού και επιστημονικού χώρου (Αρχάκης & Κονδύλη, 2011:104-108). Το 1976 καθιερώνεται η δημοτική σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής ενσωματώνοντας στοιχεία καθαρεύουσας όσα της ήταν αναγκαία (Mackridge, 1990:54· Παναγιωτίδης, 2013:179). Ειδικότερα η χρήση της επιφορτίζεται ιδεολογικά όταν αριστερές πολιτικές παρατάξεις χρησιμοποιούν ορισμένα στοιχεία της (Μπασλής, 2000:72-75). Βέβαια, έπειτα εγείρεται και πάλι γλωσσικό πρόβλημα από την οπτική ότι η γλώσσα πλήττεται και ως λύση τίθεται η επαναφορά της αρχαίας ελληνικής και η χρήση αρχαιοπρεπών/λόγιων τύπων (Αρχάκης & Κονδύλη, 2011:104-108). Έτσι, το Γλωσσικό Ζήτημα λύνεται *«τυπικά με την καθιέρωση της δημοτικής τόσο στην εκπαίδευση όσο και στη διοίκηση και παύει πλέον να υπάρχει το φαινόμενο της διγλωσσίας που διήρκησε περίπου 20αιώνες και ταλαιπώρησε την παιδεία και την κοινωνία για 143 χρόνια»*.

Κεφάλαιο 2^ο : Το Λόγιο Στοιχείο

2.1 Το Λόγιο Στοιχείο – Ορισμός

Μετά τη λύση του Γλωσσικού Ζητήματος και την καθιέρωση της Δημοτικής γλώσσας, θεωρήθηκε απαραίτητος ο «επαναπροσδιορισμός του λόγιου επιπέδου» (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 2015). Το λόγιο στοιχείο θεωρήθηκε ως συνέπεια του Γλωσσικού Ζητήματος και της διγλωσσίας που τότε επικράτησε.

Ως Λόγιο Στοιχείο, σύμφωνα με τους Αναστασιάδη & Συμεωνίδη (2004), ορίζεται «το χρηστικό έναντι του ετυμολογικού κριτηρίου τα στοιχεία, τις δομές και τις γλωσσικές διαδικασίες από προγενέστερες γλωσσικές φάσεις σε όλα τα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης (φωνολογία, μορφολογία, σημασιολογία, σύνταξη, πραγματολογία), καθώς και στο λεξιλόγιο, που χρησιμοποιούνται στο τυπικό χρηστικό επίπεδο. Παρόλο που τα λόγια στοιχεία είναι πολλά στη Νέα Ελληνική, απουσιάζει η εξαντλητική συλλογή και ταξινόμησή τους σε επίπεδο κατηγοριών, τύπων και κειμενικών κατανομών.»

Ο Φλιάτουρας Α. (2018), θεωρεί ως λόγιο στοιχείο όλες τις λέξεις ή φράσεις που αποτελούν εξωτερικό δάνειο είτε «διαχρονικό-εσωτερικό δανεισμό» και αφορούν τη μορφολογία, τη σύνταξη, τη φωνολογία.

Το λόγιο στοιχείο συναντάται αρκετά συχνά στη σύγχρονη καθημερινότητα. Αρχικά, επιβιώσεις του εντοπίζονται στο διοικητικό και νομικό πλαίσιο, στα δημόσια έγγραφα, π.χ. ο κάτωθι υπογεγραμμένος, παρ'αρείω πάγω, στην επίσημη στρατιωτική ορολογία, π.χ. αλτ, τις ει;, αλλά και στην εκκλησιαστική, π.χ. Χριστός Ανέστη. Επίσης, συναντάται σε επιγραφές, ταμπέλες και ονομασίες, π.χ. Κυανούς/ Ερυθρός Σταυρός, ωθήσατε/ έλξατε, σε τοπωνύμια, οδούς και επίθετα, π.χ. Δουκίσσης Πλακεντίας, Βασιλίσσης Σοφίας οδός Ερμού, κ. Αγγέλου. Τέλος, λόγια στοιχεία διακρίνονται σε ανακοινώσεις, π.χ. εισέρχεται στον σταθμό του Πλατέος, σε φράσεις που είναι μαρκαρισμένες μορφικά ή/και σημασιολογικά, π.χ. της θαλάσσης, της πόλεως, και στη γλώσσα του εμπορίου, π.χ. άνθος αραβοσίτου, εν Ελλάδα (Φλιάτουρας, υπό έκδοση και Αναστασιάδη-Συμεωνίδη & Φλιάτουρας, υπό έκδοση).

Το λόγιο, λοιπόν, συνεχίζει μέχρι και σήμερα να είναι όχι μόνο χρηστικό αλλά και παραγωγικό, σε πρωτογενείς πηγές (ορολογία και διοικητικό επίπεδο). Επίσης, δημιουργία νέων λόγιων στοιχείων παρατηρείται και με την πραγματολογική επαναδιατύπωση (π.χ. ουδόλως) αλλά και με την αναλογική διατήρηση αλλομορφικών και ορθογραφικών κανόνων (π.χ. πενθ-ήμερη, δι-ώροφος) (Φλιάτουρας, υπό έκδοση). Όπως προτείνουν, λοιπόν, και οι Αναστασιάδη-Συμεωνίδη και Φλιάτουρας (υπό έκδοση), τα λόγια στοιχεία που διατηρούνται και αναπαράγονται στην ΝΕ θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν ως στρατηγική εκμάθησης της ΑΕ. Η διαδικασία διδασκαλίας, δηλαδή, να γίνεται με την οπισθοχωρητική μέθοδο, από τα ΝΕ στα ΑΕ, αξιοποιώντας τις επιβιώσεις και χρησιμοποιώντας το λόγιο επίπεδο ως γέφυρα μετάβασης, ως συνδετικό κρίκο και ως ανατροφοδότηση της ΝΕ. Έτσι, τα λόγια στοιχεία θα παρουσιάζονται ως περιφερειακό τμήμα της ΝΕ, όπως βέβαια είναι (Φλιάτουρας, υπό έκδοση).

2.2 Ποικιλότητα και Λόγια στοιχεία στη ΝΕ

Η ποικιλότητα στα νέα ελληνικά είναι ιδιαίτερα έντονη και συνδέεται κατά κύριο λόγο με την παρουσία λόγιων στοιχείων στην γλώσσα. Συγκεκριμένα, τα λόγια στοιχεία αρκετές φορές δυσκολεύουν τον ομιλητή και συνδέονται με γλωσσικά λάθη που συχνά στιγματίζονται (Ξυδόπουλος 2004: 521). Τα μη λόγια στοιχεία άλλωστε θεωρούνται συχνά λάθη (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη και Φλιάτουρας 2003). Είναι βέβαια απαραίτητο να ξεχωρίσουμε τα ενταγμένα στην πρότυπη γλώσσα λόγια στοιχεία και τα μη ενταγμένα, που είτε αποτελούν υφολογική επιλογή είτε χρωματίζονται επιπλέον ιδεολογικά και συνδέονται με την νεοκαθαρολογία (Iordanidou 1999), την διάκριση (Bourdieu 1979), καθώς και συντηρητικές, εθνοκεντρικές θέσεις (Δελβερούδη και Μοσχονάς 1997, Iordanidou 1999).

Οι «ορθοί» αρχαιοπρεπείς τύποι – οι οποίοι αποκλίνουν από τους κανόνες της νεοελληνικής δημοτικής γραμματικής – συνυπάρχουν με νεολογικούς τύπους που τείνουν στην «ομαλοποίηση». Από τους τελευταίους, άλλοι απορρίπτονται ως λάθος και άλλοι έχουν ενταχθεί στην πρότυπη, ενώ άλλοι βρίσκονται στο μεταίχμιο. Η κατάσταση είναι περίπλοκη, καθώς υπάρχει διαφορετική θεώρηση και χρήση των τύπων από τους ομιλητές ανάλογα με το πρόθημα. Οι δυσκολίες που παρουσιάζονται στην χρήση αλλά και στην διδασκαλία είναι σημαντικές.

Η ποικιλότητα φαίνεται να διέπεται από κανονικότητες στην χρήση, όπως είναι γνωστό από την σχετική βιβλιογραφία από τις μελέτες του Labov και μετά, οι οποίες θα έπρεπε να προσεγγιστούν όχι μόνο με μορφολογικά κριτήρια (με βάση το ρηματικό θέμα) όπως γίνεται συνήθως στις γραμματικές αλλά και με κοινωνιογλωσσικά, κειμενικά και υφολογικά κριτήρια. Βεβαίως οι κανονικότητες είναι ρευστές και μεταβαλλόμενες, καθώς η διαδικασία προτυποποίησης βρίσκεται σε εξέλιξη και η νόρμα δεν παρουσιάζει τον βαθμό παγίωσης άλλων γλωσσών, όπως π.χ. της γαλλικής, και δεν έχουν αποτυπωθεί λόγω της απουσίας σχετικών μελετών. Η ανάγκη διεξαγωγής μελετών πάνω στην μορφολογική ποικιλότητα στα ΝΕ (σώματα κειμένων, έρευνες πεδίου πάνω στην γλωσσική πραγματικότητα) έχει άλλωστε υπογραμμιστεί πολλές φορές (βλ. Κακριδή-Ferrari και Χειλά-Μαρκοπούλου 1996).

2.2 Λειτουργία του Λόγιου Στοιχείου στη σύγχρονη Κοινή Νέα Ελληνική

Το λόγιο επίπεδο σήμερα αφορά τις επιβιώσεις προγενέστερων φάσεων της ελληνικής γλώσσας σε όλα τα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης (φωνολογία, μορφολογία, σημασιολογία, σύνταξη) και στο λεξιλόγιο, κυρίως στο επίσημο/υψηλό/τυπικό επίπεδο και στον γραπτό λόγο. Επομένως, τα κριτήρια καθορισμού του είναι το ετυμολογικό με την έννοια της απολιθωματικότητας/περιφερειακότητας/απόκλισης και το χρηστικό με την έννοια της επιλογής σε συγκεκριμένες περιστάσεις επικοινωνίας.(Anastassiadis-Symeonidis, Fliatouras & Nikolaou 2018)

Το λόγιο/μη λόγιο είναι υπώνυμο του υψηλού/χαμηλού χρηστικού επιπέδου, που καθορίζεται με βάση ένα συνεχές, το οποίο περιλαμβάνει δύο αντίστοιχες ζώνες, τη λόγια και τη μη λόγια. Οι δύο αυτές ζώνες έχουν επικαλυπτική κατανομή στην νόρμα (ουδέτερη αμαρκάριστη ζώνη) με αποτέλεσμα αφενός να καθίσταται δυνατή η χρηστική μεταπήδηση, η διαχρονική χρηστική αλλαγή και η διπλο- ή πολυχρηστική δυνατότητα των λόγιων τύπων και αφετέρου ο βαθμός λογιότητας να ποικίλει στους ομιλητές ανά τεμάχιο και ανά παράγωγο του τεμαχίου.(Anastassiadis-Symeonidis, Fliatouras & Nikolaou 2018)

Το λόγιο εκκινεί από το γλωσσικό ζήτημα ως αποκύημα ιδεολογίας και/ή γλωσσικής πολιτικής και έχει ψυχολογικές και κοινωνιογλωσσικές προεκτάσεις, καθώς συνδέεται με την επίδειξη γοήτρου και την αρχαιομάθεια. Προκύπτει τόσο από τη φυσική γλωσσική εξέλιξη μέσω της επιβίωσης όσο και από την τεχνητή αναγέννηση στοιχείων μέσω της καθαρεύουσας ή του αντιδανεισμού στοιχείων από ξένες γλώσσες κυρίως στην ορολογία. Σαράντα χρόνια μετά την καθιέρωση της δημοτικής διαφαίνεται μια σταδιακή αποσύνδεση από πολιτικές και κοινωνικές συνδέσεις, κυρίως στις νεαρότερες ηλικιακές ομάδες, και μία μετακίνηση προς την πραγματολογική επιλογή. Επίσης, τείνει να αποκτήσει είτε διακριτική λειτουργία στη γλώσσα είτε μια ιδιαίτερη υφολογική/σημασιολογική λειτουργία, κυρίως μεταφορική, βελτιωτική ή επιτακτική, χωρίς να απουσιάζουν βέβαια ακραίες αλλά περιθωριακές τάσεις ιδεολογικά προσανατολισμένου νεοκαθαρευουσιανισμού.

Το λόγιο συναντάται σε πολλές εκφάνσεις τις καθημερινής ζωής, όπως ταμπέλες, οδονύμια, μάρκες, επίσημες ανακοινώσεις κλπ. Είναι ακόμα λειτουργικό όχι με τρόπο φυσικό αλλά ως αναλογική διαδικασία στην ορολογία, την παικτικότητα, την κατασκευαστική μορφολογία και την ορθογραφία. Κατά ένα ποσοστό προσαρμόζεται στη δημοτική και κατά ένα άλλο επαναφέρεται μέσω της υπερδιόρθωσης. Σε γενικές γραμμές, ενισχύει τη γλωσσική πολυτυπία και την ποικιλία.(Anastassiadis-Symeonidis, Fliatouras & Nikolaou 2018)

Σε επίπεδο εκμάθησης της ελληνικής, το λόγιο άλλοτε είναι απαραίτητο, εφόσον δεν έχει ανταγωνιστή, και άλλοτε είναι στοιχείο επιλογής. Δυσκολεύει ιδιαίτερα τους μαθητές, ειδικά όσους μαθαίνουν την ελληνική ως ξένη. Η διδασκαλία του είναι σημαντική, διότι ενισχύει ορισμένες γλωσσικές και πραγματολογικές πτυχές της ελληνικής και θα μπορούσε να αποτελέσει γέφυρα για την καλύτερη εκμάθηση της αρχαίας ελληνικής. Δεν φαίνεται να είναι φυσικώς εγκατεστημένο στους μαθητές αλλά με τις κατάλληλες μεταγνωστικές στρατηγικές εκμάθησης μπορεί να αποβεί ένα

πολύ χρήσιμο εργαλείο, αρκεί να μην λαμβάνει τη μορφή προτυποποίησης (Anastassiadis-Symeonidis, Fliatouras & Nikolaou 2018).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

3.1 Ο ερευνητικός σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα

Η διατύπωση του σκοπού της έρευνας προσδίδει σαφή κατεύθυνση σε όλη την ερευνητική διαδικασία. Από το σκοπό επηρεάζονται και εξαρτώνται οι επόμενες φάσεις διεξαγωγής της έρευνας, όπως ο καθορισμός του πληθυσμού- στόχου, των συμμετεχόντων στην έρευνα, του ή των εργαλείων συλλογής δεδομένων και καθορίζεται και το είδος των απαιτούμενων δεδομένων για την υλοποίηση της έρευνας (Βάμβουκας, 2002, σελ. 103).

Σκοπός, λοιπόν, της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών για το Γλωσσικό Ζήτημα και το Λόγιο Στοιχείο. Ωστόσο, τα ερευνητικά ερωτήματα είναι αυτά που περιορίζουν το βασικό σκοπό της έρευνας σε συγκεκριμένες ερωτήσεις, οι οποίες επιδιώκεται να απαντηθούν μέσα από την έρευνα (Creswell, 2011). Στην παρούσα έρευνα προσδοκείται να προσεγγιστούν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

- 1) Γνωρίζετε τι είναι το Γλωσσικό Ζήτημα;
- 2) Ποιες θεωρείτε ότι ήταν οι συνέπειες του Γλωσσικού Ζητήματος;
- 3) Γνωρίζετε πότε ιδρύθηκε ο Εκπαιδευτικός Όμιλος;
- 4) Ποιοι ήταν οι Πρωτεργάτες του Εκπαιδευτικού Ομίλου;
- 5) Ποια ήταν η τελική λύση του Γλωσσικού Ζητήματος;
- 6) Γνωρίζετε τι είναι το Λόγιο Στοιχείο;
- 7) Πρέπει κατά τη γνώμη σας να διδάσκεται το Γλωσσικό Ζήτημα στα σχολεία;

3.2 Η ερευνητική προσέγγιση

Ένα χαρακτηριστικό στοιχείο σε μια έρευνα είναι η επιλογή της σχετικής ερευνητικής προσέγγισης. Ο ερευνητής έχει να επιλέξει ανάμεσα στην ποιοτική και

την ποσοτική έρευνα. Η ποσοτική έρευνα βασίζεται στη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων με στόχο να εντοπιστούν οι σχετικές στατιστικές συσχετίσεις. Αυτό σημαίνει ότι βασίζεται σε πολύ συγκεκριμένα μοντέλα θεωρίας από τα οποία πηγάζουν οι σχετικές ερευνητικές υποθέσεις (Bryman, 2017).

Από την άλλη μεριά, υπάρχει η ποιοτική έρευνα που ως αντικείμενο έχει την καταγραφή των σχετικών εμπειριών, αντιλήψεων και στάσεων. Αυτό σημαίνει ότι η έρευνα εστιάζεται όχι στο τελικό αποτέλεσμα ενός κοινωνικού φαινομένου, αλλά στα αίτια που οδηγούν σε αυτό το κοινωνικό φαινόμενο. Για το λόγο αυτό και η ποιοτική έρευνα δεν έχει σαφή όρια και θεωρητικά μοντέλα πάνω στα οποία να βασίζεται, αλλά βασίζεται στο πώς ο ερευνητής θα ερμηνεύσει το αντικείμενο της έρευνας (Bryman, 2017).

Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό να διερευνήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών για το Γλωσσικό Ζήτημα και το Λόγιο Στοιχείο. Αυτό σημαίνει ότι η έρευνα βασίζεται στη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων με στόχο να εντοπιστούν οι σχετικές στατιστικές συσχετίσεις. Αυτό συνεπάγεται με το γεγονός ότι η παρούσα έρευνα είναι ποσοτική.

3.3 Το εργαλείο συλλογής δεδομένων

Το ερωτηματολόγιο, (questionnaire) είναι βασικό εργαλείο συλλογής δεδομένων και χρησιμοποιείται κατά κόρον στην εκπαιδευτική έρευνα. Συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο αποτελεί μια σειρά από ερωτήσεις που αναφέρονται στο θέμα που θέλουμε να μελετήσουμε (στην παρούσα έρευνα αφορούν τις απόψεις των εκπαιδευτικών για το Γλωσσικό Ζήτημα και το Λόγιο Στοιχείο), στις οποίες καλούνται να απαντήσουν τα άτομα του πληθυσμού ή του δείγματος της έρευνας. Οι απαντήσεις στα ερωτήματα δίνονται πάντοτε γραπτώς. Δηλαδή το ερωτηματολόγιο είναι ένας τρόπος γραπτής επικοινωνίας μεταξύ του ερευνητή και του ερωτώμενου. (Καραγεώργος, 2002 σελ26)

Η σπουδαιότητα του ερωτηματολογίου, ως μέσου συλλογής δεδομένων, εξαρτάται κυρίως από τον συντάκτη (αν τήρησε όλους τους κανόνες κατασκευής του), αλλά και από τους ερωτώμενους που θα κληθούν να το απαντήσουν. Αναλυτικότερα, η απλή, σαφής και κατανοητή διατύπωση των ερωτημάτων είναι το πρώτο και βασικό βήμα για την επιτυχία της όλης διαδικασίας. Ακολουθεί η έκταση και η συνολική παρουσίαση του ερωτηματολογίου. Σύνηθες είναι, οι ερωτώμενοι μόλις κληθούν να απαντήσουν σε ένα ερωτηματολόγιο και αυτό περιέχει πολλές σελίδες ή ερωτήματα με ανάπτυξη, δεν απαντούν καθόλου. Για το λόγο αυτό, η κατασκευή ενός ερωτηματολογίου αποτελεί σοβαρή διαδικασία και προσεκτική μελέτη. (Καραγεώργος, 2002, σελ26).

3.4 Το δείγμα της έρευνας

Στην επιστημονική ποσοτική έρευνα ο στόχος είναι η γενίκευση δηλαδή η περιγραφή μιας ή περισσότερων μεταβλητών του πληθυσμού καθώς και την εξήγηση των σχέσεων μεταξύ μεταβλητών του πληθυσμού. Συνεπώς χρειάζεται να συγκεντρωθούν και να αναλυθούν πληροφορίες για τις διάφορες μεταβλητές του πληθυσμού. (Παπαγεωργίου,1998)

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε ένα δείγμα 30 εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της Δυτικής Μακεδονίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η προσέγγιση των εκπαιδευτικών έγινε μέσω ανάρτησης του ερωτηματολογίου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

3.5 Διαδικασία ελέγχου και αξιοπιστίας της έρευνας

Βασικές προϋποθέσεις για μια αποτελεσματική και με συνέπεια έρευνα είναι να διασφαλιστεί η αξιοπιστία και η εγκυρότητά της. Εγκυρότητα σημαίνει πως μέσα από τη χρήση ενός εργαλείου συγκεντρώνονται απαντήσεις οι οποίες έχουν νόημα και μπορούν να οδηγήσουν σε πραγματικά και αληθινά συμπεράσματα (Creswell, 2011· Robson, 2010).

Στην παρούσα έρευνα, η εσωτερική εγκυρότητα έχει διασφαλιστεί με τη συνοχή σε ότι αφορά το σκοπό της, τα ερευνητικά ερωτήματα και το περιεχόμενο των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου. Η ποσοτική μέθοδος που επιλέχθηκε, ανταποκρίνεται στο σκοπό της έρευνας, ο οποίος αφορά τη βαθύτερη κατανόηση των απόψεων των εκπαιδευτικών για το Γλωσσικό Ζήτημα και το Λόγιο Στοιχείο.

Οι ερευνητικές ερωτήσεις είναι σαφείς και συνάδουν με αυτά που μελετά η έρευνα. Επίσης, οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι ανοιχτές ώστε οι ερωτώμενοι να μην επηρεάζονται και να μην καθοδηγούνται. Υπό αυτή τη συνθήκη οι ερωτώμενοι είναι ικανοί να εκφράζουν τις υποκειμενικές εμπειρίες, τις πεποιθήσεις και τις αντιλήψεις τους (Μαντζούκας, 2007). Στη συνέχεια, ακολούθησε η ερμηνεία των αποτελεσμάτων η οποία βασίστηκε αποκλειστικά σε αυτά που προέκυψαν από την έρευνα. Τέλος, τα ευρήματα ελέγχθηκαν με βάση τη βιβλιογραφική επισκόπηση της θεωρίας που προηγήθηκε. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίστηκε η συνοχή ανάμεσα στο ερευνητικό μέρος και στο αντικείμενο της εργασίας, έτσι ώστε τα τελικά αποτελέσματα της έρευνας να έχουν πλήρη συνοχή με το τελικό αποτέλεσμα της μελέτης.

Η υλοποίηση μιας έρευνας στοχεύει στη βαθύτερη ανάλυση ενός κεντρικού φαινομένου. Στην προσπάθεια αυτή όμως οι συμμετέχοντες ενδεχομένως να

χρειαστεί να αναφερθούν σε λεπτομέρειες που μπορεί να τους προκαλέσουν αγωνία ή άγχος. Επίσης ίσως τους ζητηθεί να εκθέσουν σκέψεις και γεγονότα που μπορεί να θεωρήσουν πως υπάρχει ο κίνδυνος να τους εκθέσουν και να τους φέρουν αντιμέτωπους με καταστάσεις και άτομα που δεν επιθυμούν (Creswell, 2011· Robson, 2007).

Επομένως, η ερευνήτρια ενημέρωνε τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς για το θέμα και το σκοπό της έρευνας γραπτά και για τη διαδικασία που θα ακολουθηθεί. Συνεπώς, η συμμετοχή όλων γινόταν με συνειδητή συναίνεση, ήταν εθελοντική και με δική τους συγκατάθεση (Cohen et al., 2008 σελ. 81-84). Η αρχή αυτή είναι ιδιαίτερος σημαντική, καθώς συνιστά τη συγκρότηση μιας άρρηκτης σχέσης συμβολαίου ανάμεσα στην ερευνήτρια και το συμμετέχοντα, το οποίο θα λειτουργήσει ως έρεισμα για τις δεοντολογικές θεωρήσεις που θα οικοδομηθούν στη συνέχεια (Cohen et al., 2008, σελ 84). Επιπλέον, κατά την ερευνητική διαδικασία η ερευνήτρια διασφάλισε σε όλες τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς την ανωνυμία τους ώστε να μην υπάρξει δυνατότητα εντοπισμού τους (Cohen et al., 2008, σελ. 99).

Τέλος, προκειμένου να υπάρχει αντικειμενικότητα κατά την ερευνητική διαδικασία η ερευνήτρια διατήρησε τις αποστάσεις της τόσο κατά τη διεξαγωγή της έρευνας όσο και κατά την παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας (Cohen et al., 2008).

Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

4.1 Αποτελέσματα της έρευνας

Εισαγωγικά, είναι ευρέως γνωστό ότι με τη διεξαγωγή μιας έρευνας ένα από τα πιο ενδιαφέροντα στάδια της ερευνητικής διαδικασίας είναι η μελέτη και η ανάλυση των ευρημάτων της, ώστε να προκύψουν χρήσιμα και αξιόπιστα συμπεράσματα (Creswell, 2011). Για το σκοπό αυτό, η ερευνήτρια της παρούσας εργασίας στοχεύει να αναδείξει και να καταγράψει τις απόψεις των ερωτηθέντων για το υπό εξέταση θέμα, εξυπηρετώντας αποτελεσματικά το σκοπό της έρευνας.

Αναλυτικότερα, στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται τα δημογραφικά και επαγγελματικά στοιχεία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν στην έρευνα, ενώ στη συνέχεια παρατίθενται τα ευρήματα που εξήχθησαν από το ερευνητικό εργαλείο που αξιοποιήθηκε.

4.2 Δημογραφικά και επαγγελματικά στοιχεία του δείγματος

Οι τέσσερις πρώτες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου της παρούσας εργασίας σχετίζονται με τα δημογραφικά και τα επαγγελματικά στοιχεία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ηλικία, φύλο, τυπικά προσόντα, προϋπηρεσία). Το 60% των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών ήταν γυναίκες ενώ το 40% των ερωτηθέντων ήταν άντρες και εργάζονται σε δημόσια δημοτικά σχολεία της Δυτικής Μακεδονίας.

E1: Πρόκειται για γυναίκα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, περίπου 50 χρονών με 20 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής διπλώματος αγγλικής και γερμανικής γλώσσας

E2: Πρόκειται για γυναίκα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης , περίπου 40 χρονών με 12 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής διπλώματος αγγλικής γλώσσας.

E3: Πρόκειται για άντρα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης , περίπου 50 χρονών με 22 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής διπλώματος αγγλικής γλώσσας.

E4: Πρόκειται για άνδρα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, περίπου 46 χρονών με 12 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής διπλώματος αγγλικής και γαλλικής γλώσσας.

E5: Πρόκειται για άνδρα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, περίπου 55 χρονών με 22 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής διπλώματος αγγλικής γλώσσας.

E6: Πρόκειται για άνδρα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, περίπου 56 χρονών με 26 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής διπλώματος αγγλικής και γαλλικής γλώσσας.

E7: Πρόκειται για γυναίκα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, περίπου 46 χρονών με 12 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής διπλώματος αγγλικής γλώσσας.

E8: Πρόκειται για γυναίκα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, περίπου 60 χρονών με 32 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής διπλώματος γερμανικής γλώσσας.

E9: Πρόκειται για γυναίκα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, περίπου 47 χρονών με 15 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής διπλώματος αγγλικής και ιταλικής γλώσσας.

E10: Πρόκειται για άνδρα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, περίπου 54 χρονών με 20 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής διπλώματος αγγλικής γλώσσας.

E27: Πρόκειται για γυναίκα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, περίπου 45 χρονών με 18 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής διπλώματος αγγλικής και γαλλικής γλώσσας.

E28: Πρόκειται για γυναίκα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, περίπου 29 χρονών με 3 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής αγγλικής γλώσσας.

E29: Πρόκειται για γυναίκα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, περίπου 34 χρονών με 9 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής αγγλικής γλώσσας.

E30: Πρόκειται για γυναίκα εκπαιδευτικό Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, περίπου 49 χρονών με 23 χρόνια προϋπηρεσίας και κατοχής αγγλικής γλώσσας.

Ενδεικτικός πίνακας ερωτηθέντων:

ΦΥΛΟ	ΗΛΙΚΙΑ	ΠΡΟΫΠΗΡΕΣΙΑ	ΓΛΩΣΣΟΜΑΘΕΙΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	50	20	ΑΓΓΛΙΚΑ-ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	40	12	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΑΝΔΡΑΣ	50	22	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΑΝΔΡΑΣ	46	12	ΑΓΓΛΙΚΑ—ΓΑΛΛΙΚΑ
ΑΝΔΡΑΣ	55	22	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΑΝΔΡΑΣ	56	26	ΑΓΓΛΙΚΑ-ΓΑΛΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	46	12	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	60	32	ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	47	15	ΑΓΓΛΙΚΑ-ΙΤΑΛΙΚΑ
ΑΝΔΡΑΣ	54	20	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	45	12	ΑΓΓΛΙΚΑ-ΙΤΑΛΙΚΑ
ΑΝΔΡΑΣ	53	15	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	43	12	ΑΓΓΛΙΚΑ-ΓΑΛΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	34	15	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΑΝΔΡΑΣ	59	30	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	49	20	ΑΓΓΛΙΚΑ-ΓΑΛΛΙΚΑ
ΑΝΔΡΑΣ	52	23	ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ
ΑΝΔΡΑΣ	38	12	ΑΓΓΛΙΚΑ-ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	39	10	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΑΝΔΡΑΣ	48	20	ΑΓΓΛΙΚΑ-ΓΑΛΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	45	15	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΑΝΔΡΑΣ	48	20	ΑΓΓΛΙΚΑ-ΓΑΛΛΙΚΑ
ΑΝΔΡΑΣ	56	30	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	48	20	ΑΓΓΛΙΚΑ-ΓΑΛΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	30	4	ΑΓΓΛΙΚΑ-ΙΤΑΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	39	10	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	45	18	ΑΓΓΛΙΚΑ-ΓΑΛΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	29	3	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	34	9	ΑΓΓΛΙΚΑ
ΓΥΝΑΙΚΑ	49	23	ΑΓΓΛΙΚΑ

4.3 Αντίληψη της έννοιας Γλωσσικό Ζήτημα και συνέπειες στην εκπαιδευτική διαδικασία

Σε ό,τι αφορά την αντίληψη των εκπαιδευτικών για το Γλωσσικό Ζήτημα και τις συνέπειές του στην εκπαίδευση, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών απάντησαν ότι γνωρίζουν τί είναι το Γλωσσικό Ζήτημα και ότι οι συνέπειες του ήταν ολέθριες. Αναλυτικότερα, κάποιες ενδεικτικές απαντήσεις των ερωτηθέντων ήταν οι παρακάτω:

«Ολέθριες! Σπαταλήθηκαν χρόνος και δυνάμεις και πολλοί μαθητές έμειναν μισομορφωμένοι...»

«Τα παιδιά, επειδή στην καθημερινότητά τους χρησιμοποιούσαν την δημοτική γλώσσα δυσκολεύονταν στο σχολείο επειδή έπρεπε να χρησιμοποιούν την καθαρεύουσα.»

«Ο λαός διχάστηκε! Άλλοι χρησιμοποιούσαν τη δημοτική και άλλοι την καθαρεύουσα»

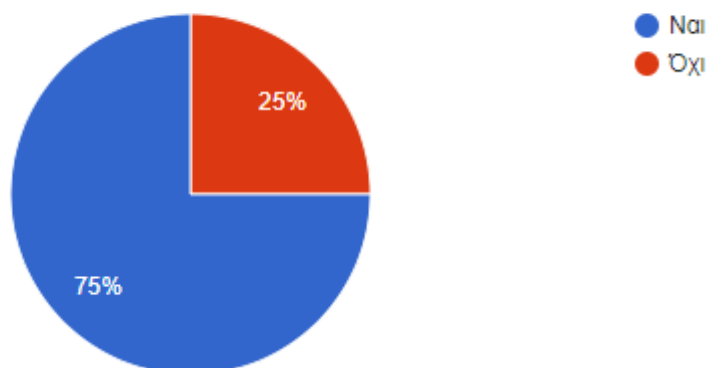
«Οι συνέπειες υπήρξαν καταστροφικές! Οι μαθητές δε μορφώθηκαν!»

«Ο διχασμός του λαού»

«Αμόρφωτοι μαθητές»

.

Γνωρίζετε τί είναι το Γλωσσικό Ζήτημα;

Το 75% των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών Πρωταβάθμιας εκπαίδευσης απάντησε ότι γνωρίζει τι είναι το Γλωσσικό Ζήτημα καθώς και τις ολέθριες συνέπειες που προκάλεσε, ενώ το 25% απάντησε ότι δε γνωρίζει τι ακριβώς ήταν το Γλωσσικό Ζήτημα

4.4 Αντιλήψεις εκπαιδευτικών για τον Εκπαιδευτικό Όμιλο

Σε συνέχεια της έρευνας, οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση: «Αν γνωρίζουν τότε ιδρύθηκε ο Εκπαιδευτικός όμιλος».

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών, απάντησε ότι δε γνωρίζει το έτος ίδρυσης του Εκπαιδευτικού Ομίλου (75%) ενώ το (25%) απάντησε ότι το έτος ίδρυσης του Εκπαιδευτικού Ομίλου ήταν το 1910.

Γνωρίζετε πότε ιδρύθηκε ο Εκπαιδευτικός Όμιλος:

4.5 Απόψεις εκπαιδευτικών για τους Πρωτεργάτες του Εκπαιδευτικού Ομίλου

Συνεχίζοντας την έρευνα, οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση που σχετιζόταν με τους πρωτεργάτες του Εκπαιδευτικού Ομίλου. Συγκεκριμένα, το 55% των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών απάντησε ότι δε γνωρίζει τους πρωτεργάτες του εκπαιδευτικού ομίλου ενώ, το 45% απάντησε ότι οι πρωτεργάτες του εκπαιδευτικού ομίλου υπήρξαν οι «Δεσμύζος, Τριανταφυλλίδης, Γληνός».

4.6 Απόψεις εκπαιδευτικών για την τελική λύση του Γλωσσικού Ζητήματος

Στην ερώτηση «Γνωρίζετε ποια ήταν η τελική λύση του Γλωσσικού Ζητήματος;», η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών απάντησε θετικά. Συγκεκριμένα, ενδεικτικές απαντήσεις που δόθηκαν ήταν οι παρακάτω:

«Να καθιερωθεί η δημοτική ως επίσημη γλώσσα του κράτους, δηλ. στην εκπαίδευση, στα ΜΜΕ κλπ.»

«Το γλωσσικό ζήτημα έλαβε τέλος την δεκαετία το 70', οπότε και επικράτησε η δημοτική γλώσσα.»

«Με την λήξη τη καθαρεύουσας το 1976 , καθιερώθηκε η δημοτική»

«Καθιέρωση δημοτικής γλώσσας»

«επικράτησε η δημοτική γλώσσα»

4.7 Απόψεις εκπαιδευτικών για τη διαφορά του Γλωσσικού Ζητήματος και του γλωσσικού προβλήματος

Στην ερώτηση «γνωρίζετε τη διαφορά μεταξύ του Γλωσσικού Ζητήματος και του γλωσσικού προβλήματος;», η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών απάντησε θετικά. Συγκεκριμένα, ενδεικτικές απαντήσεις των εκπαιδευτικών ήταν οι παρακάτω:

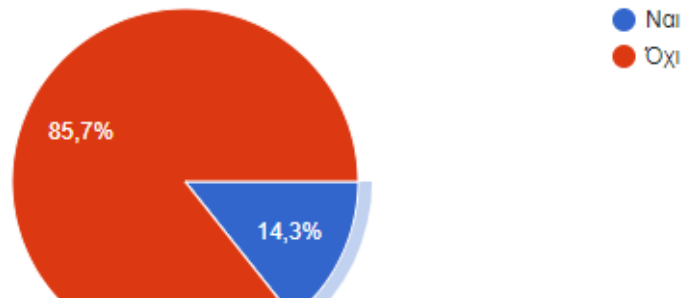
«Γλωσσικό Ζήτημα είναι η διαμάχη μεταξύ της Δημοτικής και της καθαρεύουσας ενώ, Γλωσσικό Πρόβλημα είναι η υποβάθμιση της ποιότητας της ελληνικής γλώσσας»

«Γλωσσικό Ζήτημα: διαμάχη για την επικράτηση της δημοτικής ή της καθαρεύουσας, γλωσσικό πρόβλημα: η απλούστευση της ελληνικής γλώσσας»

«γλωσσικό πρόβλημα: η συρρίκνωση της ελληνικής γλώσσας, Γλωσσικό Ζήτημα: δημοτική ή καθαρεύουσα;»

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών δε γνώριζε τη διαφορά μεταξύ του Γλωσσικού Ζητήματος και του Γλωσσικού Προβλήματος (περίπου το 86%) ενώ μόνο το (14%) των ερωτηθέντων απάντησε ότι γνωρίζει τη διαφορά.

Γνωρίζετε τη διαφορά μεταξύ του Γλωσσικού Ζητήματος και Γλωσσικού Προβλήματος;

4.8 Απόψεις εκπαιδευτικών για το Λόγιο Στοιχείο

Το δεύτερο μέρος της παρούσας πτυχιακής εργασίας αφορά τις απόψεις των εκπαιδευτικών για το Λόγιο Στοιχείο. Για το λόγο αυτό, τέθηκε στους ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης η εξής ερώτηση: «γνωρίζετε τί είναι το Λόγιο Στοιχείο; Αν ναι εξηγήστε εν συντομεία». Η πλειοψηφία των απαντήσεων ήταν θετική και παρακάτω αναγράφονται ενδεικτικές απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν:

«(Το τι είναι άτονο - ως μονοσύλλαβο) Χρήση απαρχαιωμένων στοιχείων στη γλώσσα, ξένων προς το σημερινό γλωσσικό αισθητήριο και την εξέλιξη της γλώσσας...»

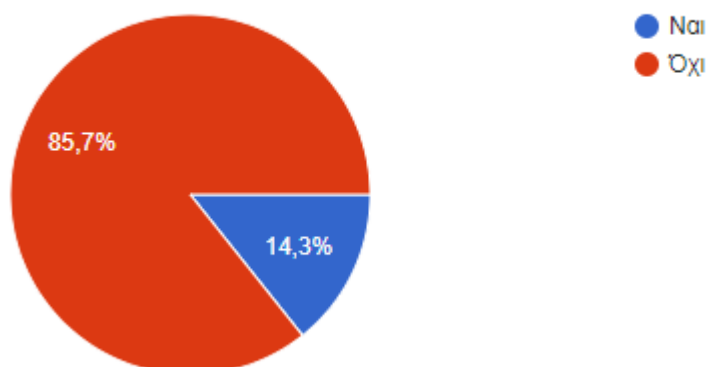
«Λέξεις που προέρχονται από τη λόγια παράδοση, π.χ. η φράση εν κατακλείδι.»

«Η χρήση λέξεων και εκφράσεων από την καθαρεύουσα.»

«Ο επιτηδευμένος και επιστημονικός λόγος με στοιχεία καθαρεύουσας»

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών απάντησε ότι δε γνωρίζει τι είναι το Λόγιο Στοιχείο (περίπου 86%) ενώ μόνο το 14% των εκπαιδευτικών απάντησε ότι γνωρίζει τη σημασία του Λόγιου Στοιχείου.

Γνωρίζετε τί είναι το Λόγιο Στοιχείο;

4.9 Απόψεις εκπαιδευτικών για τη σχέση του Λόγιου Στοιχείου με το Γλωσσικό Ζήτημα

Στην ερώτηση: «γνωρίζετε τη σχέση του Λόγιου Στοιχείου με το Γλωσσικό Ζήτημα;», η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών απάντησε αρνητικά, ότι δηλαδή δε γνωρίζει ποια είναι η σχέση του Λόγιου Στοιχείου με το Γλωσσικό Ζήτημα. Αντιθέτως, όσοι εκπαιδευτικοί απάντησαν θετικά στην ερώτηση αυτή, η εξήγηση που έδωσαν παρουσιάζεται παρακάτω (ενδεικτικά):

«Νεκροί τύποι, ακαταλαβίστικοι, γλωσσικές συγχύσεις...!»

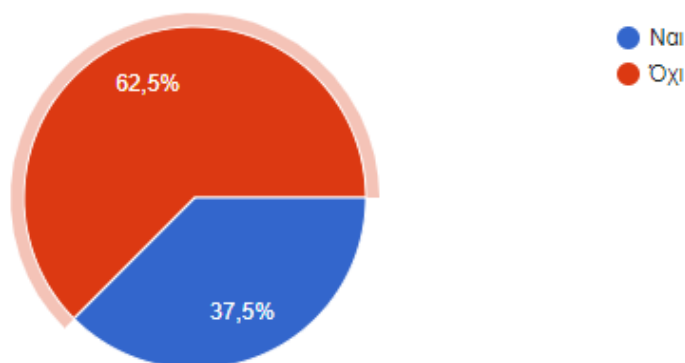
«Π.χ. να μη χρησιμοποιούμε τη γενική αντί της αιτιατικής σε φράσεις που προέρχονται από τη λόγια παράδοση και σήμερα θεωρούνται ασύντακτες, όπως η φράση διαφεύγω της προσοχής αντί της σωστής διαφεύγω την προσοχή.»

«Στην Δημοτική γλώσσα υπάρχουν ακόμα ορισμένα λόγια στοιχεία, αν και αυτά χαρακτηρίζουν την καθαρεύουσα.»

«Ο απλός λαός δεν μπορούσε να έχει πρόσβαση στα περισσότερα κείμενα διότι αυτά ήταν στην λόγια.»

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών απάντησε ότι δε γνωρίζει τη σχέση του Λόγιου Στοιχείου με το Γλωσσικό Ζήτημα (63% περίπου), ενώ η μειοψηφία των ερωτηθέντων απάντησε θετικά (37% περίπου).

Γνωρίζετε τη σχέση του Λόγιου Στοιχείου με το Γλωσσικό Ζήτημα;

4.10 Απόψεις εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία του Γλωσσικού Ζητήματος στα σχολεία

Στην ερώτηση «κατά τη γνώμη σας, πρέπει να διδάσκεται το Γλωσσικό Ζήτημα στα σχολεία;», η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών απάντησε θετικά. Υπήρξαν όμως και αρνητικές απαντήσεις. Ενδεικτικά κάποιες από αυτές ήταν οι παρακάτω:

«Ναι, συνοπτικά. Αλλά ιδίως στο Γυμνάσιο, το Λύκειο και τους μέλλοντες εκπαιδευτικούς. Ιστορική και θεωρητική προσέγγιση...»

«Κατά τη γνώμη μου, αναμφισβήτητα ναι, διότι με τη διδασκαλία του γίνεται αντιληπτός ο πλούτος της ελληνικής γλώσσας, που πηγάζει από το λόγιο και το δημοτικό στοιχείο, και ως εκ τούτου συνειδητοποιούμε πως η γλώσσα μας λόγω αυτού του πλούτου είναι μια δύσκολη γλώσσα που θέλει μελέτη, ώστε να τη χρησιμοποιούμε σωστά. Επίσης, πρέπει να διδάσκεται γιατί αυτή είναι η ιστορία της γλώσσας μας, η ιστορία μας ως έθνους.»

«Ναι πρέπει, γιατί οι μαθητές χρειάζεται να γνωρίζουν ότι η γλώσσα που μιλούν δεν μιλιόταν πάντα και ότι πολλοί άνθρωποι προσπάθησαν ώστε να βελτιώσουν και να φέρουν τη γλώσσα πιο κοντά στον λαό. Νομίζω ότι στο βιβλίο της Έκθεσης του Λυκείου υπάρχουν κάποια κείμενα για την διαμάχη μεταξύ της δημοτικής και της καθαρεύουσας.»

«Δεν το γνωρίζω το ζήτημα, άρα δεν ξέρω αν πρέπει να διδάσκεται»

«Ναι για να γνωρίζουν τι είναι το γλωσσικό ζήτημα, πώς μας επηρεάζει και τι στοιχεία του βλέπουμε σήμερα»

«Ναι γιατί είναι ένα πολύ ενδιαφέρον κομμάτι της ιστορίας το οποίο το αγνοούμε ή γνωρίζουμε λίγα πράγματα για αυτό.»

«Όχι, ήδη μαθαίνουμε ένα σωρό, δεν θα θέλαμε αλλά»

Συμπεράσματα – Προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

Η παρούσα έρευνα πραγματεύονταν τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για το Γλωσσικό Ζήτημα και το Λόγιο Στοιχείο. Παραπάνω παρουσιάστηκαν οι απαντήσεις των ερωτηθέντων καθώς και τα στατιστικά στοιχεία κάθε ερώτησης ανάλογα με τις απαντήσεις που δόθηκαν από τους εκπαιδευτικούς.

Η παρούσα έρευνα συνέβαλλε στην εξαγωγή πολλών και χρήσιμων συμπερασμάτων για τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με το Γλωσσικό Ζήτημα και το Λόγιο Στοιχείο. Ωστόσο, η έρευνα δεν μπορεί να είναι στάσιμη, αλλά αντιθέτως θα πρέπει συνεχώς να αναβαθμίζεται με τη συλλογή νέων εμπειρικών δεδομένων. Από τη συγκεκριμένη έρευνα έχουν προκύψει νέα δεδομένα τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση για μια ποιοτική έρευνα η οποία θα προσπαθήσει να διασταυρώσει τα αποτελέσματα της με αυτά της παρούσας. Με αυτό τον τρόπο θα μπορέσει να υπάρξει μέτρηση της βαρύτητας των μεταβλητών που έχουν εντοπιστεί στην τρέχουσα έρευνα καθώς και δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων της αφού το δείγμα των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης θα είναι σαφώς πολύ μεγαλύτερο. Ακόμη, προτείνεται παρόμοια ποσοτική έρευνα σε εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έτσι ώστε να υπάρξει σύγκριση μεταξύ των απόψεων των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για το Γλωσσικό Ζήτημα και το Λόγιο Στοιχείο.

Βιβλιογραφία

- ❖ Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α & Α. Φλιάτουρας, *Το Λόγιο επίπεδο στη σύγχρονη νέα Ελληνική*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, Σεπτέμβριος 2019
- ❖ Βάμβουκας, Μ.Ι. (2002). Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία, (5η εκδ.). Αθήνα: Γρηγόρης.
- ❖ Bryman, Α. (2017). Μέθοδοι κοινωνικής έρευνας. Αθήνα: Gutenberg.
- ❖ Δελμούζος, Α.Π., *Δημοτικισμός και Παιδεία*, Εκδ. Ελληνοευρωπαϊκή Κίνηση Νέων, Αθήνα 1971.
- ❖ Δημαράς, Κ.Θ. *Νεοελληνικός Διαφωτισμός*, εκδ. Ερμής, Αθήνα 1998
- ❖ Καραγεώργος, Λ. Δημήτρης. *Μεθοδολογία Έρευνας στις Επιστήμες της Αγωγής*, εκδ. Σαββάλας, 2002
- ❖ Μπαμπινιώτης, Γ., *Συνοπτική ιστορία της ελληνικής γλώσσας*, Αθήνα 1998
- ❖ Μπαμπινιώτης, Γ., «*Το γλωσσικό ζήτημα και η εξελικτική πορεία της ελληνικής γλώσσας μέχρι και την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα*», στον τόμο «Ελλάς» της *Εγκυκλοπαίδειας Πάπυρος-Λαρούς-Μπριτάνικα*, τόμ. Α' , σελ 28-46
- ❖ Παπαγεωργίου, Γ *Μέθοδοι Κοινωνιολογικής Έρευνας*, εκδ. Τυποθήτω/Δάρδανος, 2004
- ❖ Πεπολής, Α.Ι. (επιμ.), *Το γλωσσικό μας πρόβλημα*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1972.
- ❖ Άπαντα Μανόλη Τριανταφυλλίδη. Τόμος Πέμπτος: *Γλωσσικό Ζήτημα και γλωσσοεκπαιδευτικά Β'*, Αριστοτέλειον Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1963.
- ❖ Χατζηφώτης, Ι.Μ., *Το γλωσσικό μας ζήτημα*, εκδ, Μίνωας, Αθήνα 1972

Εφημερίδες

- ❖ Γρηγορίου Ρένα, «*Νέα Σκηνή και Βασιλικό*», εφ. *Η Καθημερινή, Επτά Ημέρες*, 17-10-99, σελ 36
- ❖ Σταυρίδου – Πατρικίου, «*Το Γλωσσικό Ζήτημα*», εφ. *Η Καθημερινή, Επτά Ημέρες*, 17-10-99, σελ 20

Παράρτημα

14/2/23, 3:41 μ.μ.

Γλωσσικό Ζήτημα και Λόγιο Στοιχείο

Γλωσσικό Ζήτημα και Λόγιο Στοιχείο

Το παρόν ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε στο πλαίσιο εκπόνησης της πτυχιακής εργασίας της φοιτήτριας Τσώτσου Ελένης του τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Μέσω του ερωτηματολογίου αυτού επιδιώκεται η διερεύνηση των απόψεων των εκπαιδευτικών για το Γλωσσικό Ζήτημα και το Λόγιο Στοιχείο. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι ανώνυμη και τα αποτελέσματα θα αξιοποιηθούν μόνο για ερευνητικούς σκοπούς. Ευχαριστώ πολύ εκ των προτέρων.

* Απαιτείται

1. Φύλο *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Άνδρας
 Γυναίκα

2. Ηλικία *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 18-25
 25-50
 50 και άνω

3. Χρόνια υπηρεσίας *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 0-5
 5-10
 10 και άνω

4. Ξένες Γλώσσες *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Αγγλικά
- Γαλλικά
- Γερμανικά
- Ιταλικά
- Άλλο: _____

5. Γνωρίζετε τί είναι το Γλωσσικό Ζήτημα; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
- Όχι

6. Ποιες θεωρείτε ότι ήταν οι συνέπειες του Γλωσσικού Ζητήματος στην εκπαίδευση; *

---

7. Γνωρίζετε πότε ιδρύθηκε ο Εκπαιδευτικός Όμιλος; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
- Όχι

8. Αν ναι, ποιο έτος;

---

9. Ποιοι ήταν οι πρωτεργάτες του Εκπαιδευτικού Ομίλου; *

---

10. Ποια ήταν η τελική λύση του Γλωσσικού Ζητήματος; *

---

11. Γνωρίζετε τη διαφορά μεταξύ του Γλωσσικού Ζητήματος και Γλωσσικού Προβλήματος; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι

Όχι

12. Αν ναι, ποια είναι αυτή;

---

13. Γνωρίζετε τί είναι το Λόγιο Στοιχείο; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι

Όχι

14. Αν ναι, περιγράψτε εν συντομία τί γνωρίζετε γι' αυτό

---

15. Γνωρίζετε τη σχέση του Λόγιου Στοιχείου με το Γλωσσικό Ζήτημα; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Ναι

Όχι

16. Αν ναι, περιγράψτε εν συντομία τί γνωρίζετε γι' αυτό

---

17. Πρέπει, κατά τη γνώμη σας, να διδάσκεται το Γλωσσικό Ζήτημα στα σχολεία; να αιτιολογήσετε την απάντησή σας *

Αυτό το περιεχόμενο δεν έχει δημιουργηθεί και δεν έχει εγκριθεί από την Google.

Google Φόρμες

